

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

50 години

лес

БИБЛИОТЕКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА "СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"

3-4'2004

ГОДИНА XI

ISSN 0861-847X

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА XI.34'2004

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА, АНИ ГЕРГОВА,
АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА, НИНА ШУМАНОВА
ДИЗАЙН АНИ КОЛЧЕВА

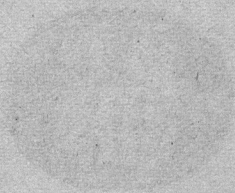
ПЕЧАТНИКОЛИ5. ФОРМАТ 16/70 X 100. ТИРАЖ 320.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ. БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 988 28 11 (304 , 287, 206). E-mail dipchikova@nationallibrary.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2004

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

PHENOL

THE PHENOL COMPANY, NEW YORK, N. Y.

НИНА ШУМАНОВА
5 ДА ОЦЕЛЕЕШ НА
ИНАТ

ПРИНОСИ

ТАТЯНА ЯНАКИЕВА
7 БИБЛИОГРАФИЯТА И
НАЦИОНАЛНАТА ИДЕНТИЧНОСТ

ЛИЦА

ЮЛИЯ САВОВА
13 ЦЕНКО ЦВЕТАНОВ И БИБЛИОТЕЧНОТО
ОБРАЗОВАНИЕ

ПРОФЕСИЯ

ЦВЕТАНА СТАЙКОВА
18 НОВИ ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕД
ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

ПАМЕТ

ДОНКА ПРАВДОМИРОВА
21 БИБЛИОГРАФИЯТА В НАУЧНОТО
ТВОРЧЕСТВО НА ПРОФ. ДОЧО ЛЕКОВ

ДИСКУСИОННО

ЕВГЕНИЯ РУСИНОВА
24 МОДА ИЛИ ИНСТРУМЕНТ
НА УСПЕХА?

ЕКСПЕРТНА ПОМОЩ
ВИОЛЕТА ЛЮДСКАНОВА
32 ИЗБОР НА РЕДНА
ДУМА

КРЪГОЗОР
НАТАЛИЯ ТЮЛИНА
41 НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА:
ПОСЛЕСЛОВ

СБИР

АНЕТА ДОНЧЕВА
XIV НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ
НА СБИР „БИБЛИОТЕКИТЕ И ПРОМЕНИТЕ
В СЪВРЕМЕННОТО БЪЛГАРСКО
51 ЗАКОНОДАТЕЛСТВО“, ВАРНА, 3-4 ЮНИ 2004

53 МЕМОРАНДУМ

СЪБИТИЯ

АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ
СБОРНИК С ДОКЛАДИ
ОТ МЕЖДУНАРОДНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ
„БИБЛИОТЕКИТЕ, ГРАЖДАНСКОТО
56 ОБЩЕСТВО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ“

ЮБИЛЕЙ

ДОНКА ПРАВДОМИРОВА
60 КНИГАТА КАТО МОДЕЛ
НА ВСЕЛЕНАТА

МИНАЛО

РОСИЦА АНГЕЛОВА, ДИМО ДИМОВ

65 СПИСАНИЕ
„УТРО“

СЕМИНАР

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

69 ДОБРИ БИБЛИОТЕЧНИ
ПРАКТИКИ

СПОДЕЛЕНО

АСЯ МИТЕВА

70 УЧИЛИЩНАТА БИБЛИОТЕКА
НА НФСГ

ЕЛХА ДЕНЕВА

72 НОВИ
СПРАВОЧНИЦИ В НБКМ

ДА ОЦЕЛЕЕШ НА ИНАТ.

НИНА ШУМАНОВА

Безспорен показател за авторитета на една професионална общност е издаването на професионално периодично издание. Чрез публикации в него се консолидира самата общност и се легитимира като такава пред цялото общество. В този смисъл библиотечно-информационните специалисти имат основание за самочувствие. Повече от 50 години списание „Библиотека“ отразява чрез текстове развитието на българското библиотекознание, библиография, книгознание, научна информация и дава възможност да си отговорим на въпроса „къде сме ние“.

Основано през 1952 г. като „Бюлетин на Народната библиотека“, от 1953 г. преименувано на „Библиотекар“, до 1992 г. списанието балансира между различни проблемни области, между различни идеи и виждания, между различни поколения, между различни интереси на библиотеките. Днес тогавашните му безлични корици, приповдигнат понякога патос и „дежурни“ за времето си теми крият изкушението на така познатото ни отрицание към всичко, свързано с недалечното минало. Нека не го възприемаме еднозначно. Цялата нова история на българските библиотеки и всичко, свързано с дейността им, може да бъде проследено най-пълно и единствено от неговите страници. Сравнително безпроблемната му финансова издръжка (включена в бюджета на Народната библиотека) осигурява редовното му издаване и привлича широк спектър от автори.

Въпреки издаването през този период на утвърдена научна периодика като „Годишника на ББИ“, „Елин Пелин“ и „Известията на Народната библиотека“, в списанието редовно публикуват специалисти, чийто авторитет е издържал на превратностите на времето и пак тук редови библиотекари имат единствената възможност да споделят делничните си проблеми. За първите страници на списанието са възможност за бърза реакция по значими проблеми, за вторите – възможност за приобщаване към професионалната гилдия.

Петнадесетте години на прехода, в които живеем, естествено се отразиха и върху списание „Библиотекар“. През 1990 г. бе подменена част от редакционната колегия и изместен акцентът на публикациите. Списанието губи професионалната си ориентация. Началото се поставя с публикуването на части от „Фашизмът“ на Ж. Желев и „Архипелагът ГУЛАГ“ на Ал. Солженицин, които въпреки че представляват интерес за читателите, едва ли се вписват най-добре в дългогодишно градената философия на списанието. За периода 1990–1991 г. на страниците на сп. „Библиотекар“ могат да се прочетат разнородни материали – спомени за лица и събития, нямащи нищо общо с библиотечната проблематика, случайна информация за книги, издадени в Англия и САЩ, препечатки от интервюта с чуждестранни автори, отзиви за музикални постановки. Повечето от тях

са кратки преводи на материали от обзорното седмично предаване „Меридиани“ на английската радиостанция Би Би Си. Почти двегодишното фрагментарно и самоцелно представяне на културни събития твърде далеч от интересите на библиотечната общност и от съствието на мотивирана и последователна редакционна политика предизвестиха фактическата ликвидация на списанието. След 40-годишна активна дейност през 1992 г. се преустанови издаването на „Библиотекар“.

От 1993 г. благодарение на усилията на много хора, превърнали библиотечната професия в своя съдба, започва списването на сп. „Библиотека“, приемник на сп. „Библиотекар“. Възобновява се публикуването на оригинални и преводни материали в областта на библиотечното дело, библиографията, научната информация и книгознанието, определящи тяснопрофесионалната му читателска аудитория. През 1995 г. в стремеж към по-голямо отваряне и приобщаване на всички, които имат отношение към книгата – писатели, издатели, оформители, разпространители, списанието отново е на път да загуби своята идентичност. Библиотечната проблематика не е доминираща, а по-скоро фон. Разширяването на тематиката, промененото външно оформление, пъстротата и гланцът на кориците му, богатият илюстративен материал всичко това е подчинено на желанието на един твърде разнороден по интереси редакционен съвет да изведе списанието от „сравнително тесния кръг на специалисти в една определена професия“. Резултатът е – две двойни книжки, събрали в себе си различни вкусове и разно-

посочни интереси и предпочитания на хора, „обединени от общата любов към хубавото четиво и качествената литература“. За едно професионално списание това се оказва недостатъчно. Към кризата на виждания за бъдещето на списанието се прибавя и финансовият срив през 1997 г., когато за втори път списанието спира да излиза в продължение на една година.

Библиотечната общност въпреки привидната си затвореност е твърде различна, но тя има нужда от свое списание и намира сили да се обедини в защита на тази идея. От 1998 г. списание „Библиотека“ се списва редовно. Днес макар и трудно то отстоява позициите си на единственото у нас периодично издание с библиотечно-информационна проблематика, което толерантно предоставя възможност за изразяване на различни мнения и становища. Стремежът на редакционната колегия е да поддържа високо професионално ниво на публикациите в списанието, да привлича за свои автори утвърдени имена, но и да дава приоритет на идеите на Интернет-поколението библиотечни специалисти. Така чрез приемственост и обновление списание „Библиотека“ навлиза във своето второ петдесетилетие, съчетавайки традициите с отвореност към новите и модерни тенденции. Динамичното време, в което живеем, ни прави по-различни от всякога. Въпреки това нека чрез нашите публикации помагаме на списание „Библиотека“ в утвърждаването му на авторитетен форум за обмен на идеи между всички, за които книгата, библиотеката и информацията са много повече от работно всекидневие.

БИБЛИОГРАФИЯТА И НАЦИОНАЛНАТА ИДЕНТИЧНОСТ

ТАТЯНА ЯНАКИЕВА

Ролята на библиографията за формиране на съзнание за национална идентичност е един от по-слабо изследваните въпроси от нейната история. Една от причините за това са разликите в историческите условия, при които се формира явлението „национална библиография“ у различните народи и времевата несиметричност в протичането на този процес.

В Европа националната библиография се създава и развива в рамките на два културни модела. Първият, по-ранен, е свързан с епохата на Хуманизма и Ренесанса, когато се появяват библиографии на говоримите народни езици като израз на новото самочувствие на европейца, изявящо се в интерес към литература със светско съдържание, в постепенното ограничаване на латинския език главно като език на религиозната книжнина. Революционната технология за размножаване на писмените документи – книгопечатането – изграва ролята на катализатор в този процес. Бързорастящата печатна книжнина се нуждае от нов тип библиографска информация, помагача за нейната идентификация и за пазарната ѝ реализация сред заинтересованите читатели. Механизмите за формиране на националната библиография в тези страни сработват в тясна връзка с информацията в книжния сектор. Вторият, по-късен модел, се развива в

страни, които преживяват тежки исторически драми – загуба на държавен суверенитет, опити за насилствено асимилиране на етноса чрез политически и културен натиск. В този случай националната библиография се превръща в един от основните инструменти за въздействие върху съзнанието на гражданите. Тя доказва наличието на писменост на националния език, информира за появата и разпространението ѝ, поддържа живо съзнанието за принадлежност към една народност със самобитни традиции и културни ценности, подтиква към отпор срещу всеки опит за културна асимилация.

Българската национална библиография се реализира в рамките на втория модел, при това с голямо историческо закъснение – едва в средата на XIX век. Този факт е от съществено значение, за да разберем функциите, които библиографията е призвана да изпълни в българското общество. Защото редом с националната идентичност, която тя трябва да демонстрира чрез описа на българската книжнина, тя има и цивилизационна роля. Библиографията се схваща и оценява като феномен, присъщ на модерната европейска култура. Тези идеи се раждат на българска почва още през Възраждането, когато книжнината, редом с езика и църквата, се осъзнават като основен символ на националното. Но истинско раз-

витие те получават след Освобождението, когато става възможно създаването и на официални институции, в чиито задължения са вменени описването, съхранението и информацията за националното културно наследство.

През 1878 г. е основана Софийската публична библиотека, преименувана по-късно в Народна библиотека, а в Източна Румелия през 1879 г. – Областна библиотека. Това са първите две библиотеки, които са създадени като официални (държавни) културни институции. Основна задача на тези библиотеки според строителите на съвременна България е да създадат пълни колекции от българската книжнина. Тази задача се осъзнава като приоритетна в областта на културната държавна политика и реализацията ѝ е подкрепена със съответни нормативни актове. В Румелия още през 1881 г. се приема Закон за свободата на печата, в който е записано задължението на всеки печатар да представя по два екземпляра от отпечатаните творби в Областната библиотека. Две години по-късно Народното събрание в Княжеството също приема подобен Закон за печата. След обединението на България, когато Софийската народна библиотека се утвърждава като национална библиотека на страната, Пловдивската народна библиотека запазва позициите си на втора национална библиотека.

Същинското начало на българската текуща национална библиография се поставя през 1897 г., когато Народното събрание приема Закон за депозиране на печатни издания в Народните библиотеки. С него в България се

поставя началото на една традиция в законодателството за съхранение, информация и гарантиране на достъпа до националното писмено наследство за всички заинтересовани негови ползватели чрез националната библиография. Но библиографските проучвания върху българската ръкописна и печатна книжнина никога не са били приоритет единствено на библиотекарите и на оторизираните за тази дейност институции в България (впрочем извършвана от тях в различни периоди доста формално и небрежно поради липсата на средства и на мотивирани професионалисти). На това поле работи изключително активно голяма част от българската интелигенция още през епохата на Възраждането и особено интензивно – в годините след Освобождението, когато се създават основите на модерната българска държавност.

Проблемът за утвърждаването на националната идентичност след Освобождението изисква да се очертае корпусът текстове от миналото, които представляват българското литературно наследство, да се установят писателите и творбите, които изразяват националното светоусещане и ценностната система на българина. Така че *релацията библиография – национална идентичност* трябва да бъде проучена именно в този аспект, несправедливо пренебрегван досега от историците на българската библиография. За съжаление те са склонни да извеждат историята ѝ след Освобождението извън контекста на културните процеси и задачи, които трябва да решава българското общество от онази епоха, означавайки процеса единствено като „създава-

не на обща ретроспективна библиография, а анализът им се свежда до това колко заглавия включват указателите и какви са пропуските им. Поставянето на споменатата по-горе релация в центъра на историческите изследвания очертава и друго извънредно интересно явление от онази епоха. Става дума за появата и развитието на едно специфично направление в изследователската дейност – библиографирането на текстове, което се говори само на отделни изследователи. В българската историография се оформя сериозна библиографска школа със значителни постижения, която създава специфична методика за описание и анализ на текстовете.

Проблемите, свързани с българското литературно наследство, се стоварват след Освобождението с цялата си тежест върху начинаещата литературна историография(1). Нашите литературни историци извършват огромна работа на няколко нива – издирват творбите на българските писатели от миналото, издават ги и ги разпространяват, интерпретират ги на различни равнища на теорията. Често усилията им са насочени в няколко направления едновременно, застъпват се различен тип дейности не само в рамките на литературния процес, но дори в изследователската програма на отделната личност. Класически пример за такава интегралност на научните усилия е литературното дело на Ал. Теодоров-Балан(2). Той е убеден, че преди да бъде литературен историк, трябва да бъде библиограф – успешното решаване на библиографски задачи за него се превръща в условие и възможност за историография.

Библиографската дейност, свързана с текстовете на българските писатели, се развива в няколко направления – подбор на литературни текстове, изискващи исторически и интерпретативно съхраняване; рамкиране на корпуса от текстове на един творец; поглед към представянето на изявени български творци в чужбина.

Първото направление е свързано с издаването на събрани и избрани съчинения на българските писатели. След Освобождението пръв Захари Стоянов заявява в публичното пространство своите пристрастия към автори и творби, които трябва да влязат в литературния „генофонд“ на нацията. Именно той подема инициативата да се издадат съчиненията на Любен Каравелов(3) и Христо Ботев(4). В подбора на автори и текстове се включва литературният елит на нацията – Пенчо Славейков подготвя издание на съчиненията на Алеко Константинов(5), Иван Вазов се грижи за текстовете на Константин Величков(6), Боян Пенев – за съчиненията на Пенчо Славейков(7), издателят Александър Паскалев подготвя приживе на Иван Вазов пълно събрание на неговите съчинения(8), а посмъртното им издание е подготвено от Михаил Арнаудов(9), Георги Константинов представя Тодор Г. Влайков(10), Ст. Пашев – Васил Друмев(11), Тодор Боров – Христо Смирненски(12) и Елин Пелин(13), Владимир Василев – Пею Яворов(14), Михаил Арнаудов – Васил Априлов(15).

Издателският интерес към текстовете на българските писатели стимулира създаването на специализирани библиотеки, които имат амбицията да

изтъкнат определени творби като представителни за българската литература. Такива са библиотеките „Българска книжнина“, „Бележити българи“, чиито основни задачи са популяризиране на литературното наследство сред широката публика. В резултат на прецизни текстологични проучвания⁽¹⁶⁾ фондът от класически текстове на българската литература се обогатява с нови, неизвестни до момента творби на утвърдени писатели. Усъвършенства се структурата на различните видове издания на текстове. Оформя се звеното на помощния апарат, в което редом с текстологичното изследване, коментарите и бележките, присъства и библиографията на текстове в съзвучие с програмните цели на издателите..

Във всички тези случаи библиографията на текстове е натоварена с разнообразни функции в и извън структурата на изданието – релация на вече известната с неизвестна информация за текстове на писателя, доказателствено на изказаните текстологични хипотези за датировка и авторство, открояване на текстови варианти, измерване на историографската стойност на авторското творчество в литературната наука.

В библиографията на текстове обектите на библиографиране са не библиографските единици, с каквито борави националната библиография, а текстовете варианти според мястото и ролята им в творческия процес. Натрупват се термини, изразяващи спецификата на библиографския обект, разработва се методическият инструментариум на литературната библиография на текс-

тове. Като обекти на библиографиране се набелязват първата и последната прижизнена публикация на една литературна творба (основен авторски текст, защото тя изразява окончателната воля на твореца). Въвеждат се понятията „каноничен текст“, „автентичен текст“, „прижизнено издание“, „посмъртно издание“ на една литературна творба.

Във всички случаи се изтъква необходимостта от непосредствена работа и анализ на източниците. Но с това не се изчерпват задачите на библиографията на текстове. Библиографските посочвания включват данни за всички по-значителни текстологични коментари и критически бележки за тяхната пълнота и достоверност, както и най-значителните литературно-исторически проучвания за твореца. В структурата на „избраните съчинения“, библиографията се натоварва и с една допълнителна функция. Тя увеличава „вместимостта“ на изданието, преодолява ограниченията на подбора, давайки възможност на читателя да добие по-цялостна представа за творчеството на писателя и за неговата литературно-историческа оценка.

Библиографията на текстове в структурата на събраните или избраните съчинения на писателя можем да означим като „потънала“ персонална библиография. Тя не е самостоятелно библиографско явление, а присъства в „снет“, „подчинен“ вид, без достатъчна свобода на вторично-информационните функции. Като елемент на помощния апарат в различни типове издания „потъналата“ персоналия е интегрирана като етап в процеса на

събиране и творческо преобразуване на информацията в традиционния херменевтичен модел за работа с текстове. „Потъналата“ библиография на текстовете на българските писатели изиграва важна роля при подготовката им за печат и в крайна сметка допринася за събирането, проучването, съхраняването и утвърждаването на националния фонд от ценни текстове, които представляват българското литературното наследство.

Библиографията на текстове повлиява силно върху развитието на литературната библиография, като я свързва с научно-изследователската дейност. Именно тази тенденция с по-голям или по-малък успех отвоюва позиции в българската библиографска практика. Най-често персоналната библиография е раздел в научното изследване за писателя и неговите творби. Но се появяват и самостоятелни указатели, поместени в юбилейни сборници или публикувани като отделни издания.

Във функционално отношение персоналията съчетава репрезентативност на творчеството на българските писатели с детайлен текстови анализ на отделните произведения. Тя изпълнява и информационни функции в културния процес като организира вторичната информация за автори и творби за нуждите на науката и образованието.

След Освобождението изследователят на българската литература и библиографът са едно и също лице. Библиографската работа се осъзнава като необходима и вътрешно присъща на всеки тип изследователска дейност. Това прави самата библиография културно активна, макар все още да не се

е появила фигурата на професионалния библиограф.

Методологията на следосвобожденската литературна персоналия е изградена на основата на диалектическа връзка между библиография, текстология и литературна история. Тази връзка определя изцяло строежа на указателите. Тя моделира изискванията към библиографското описание на текста и към съдържанието на анотациите, които предлагат главно оценъчна и богата текстологична информация. Оформят се двата основни раздела на персоналните указатели – „литература от“ и „за писателя“. Понякога тези раздели се появяват отделно, но започват все по-настойчиво да се свързват в цялостна структура. В повечето случаи липсва помощен апарат, което подсказва, че те се създават не толкова като справочни издания, а като своеобразна форма на литературно историографско изследване.

Отсъствието на стабилен модел на този вид дейност и на стандартни предписания, позволява на учените да прекратяват често от областта на библиографията в областта на архивистиката и текстологията, за да се върнат обратно в сферата на научното изследване, и да преценят в каква степен то почива на целия известен изворов материал.

Създават се разнообразни жанрове на персоналии, които представляват значителна част от библиографската активност в следосвобожденска България – библиография на текстове, прегледи на публикации в чужбина на български автори и преводи на чуждестранни писатели у нас, критико-библиографски обзори.

Следосвобожденската персонална библиография за българските писатели събира, определя и тълкува текстовете на българските писатели, и участва в създаването на „семантичните и ценностни структури на една национална идентичност“ (17). Тя работи за националната идея, за формиране и съхраняване на културната идентичност на българите, изразена в текстовете.

Това е именно основната културна мисия на следосвобожденската персонална библиография.

Литература

1. Иван Вазов заявява във вестник „Народний глас“ (Пловдив), № 434, 5 окт. 1883: „Литературата, която е изражение на чувствата, гения и индивидуалността на един народ, е самата гаранция, която може да го заварди от сливане с друг елемент или от унищожение.“ Идеите на К. Иречек за културно строителство в Княжество България също се основават на необходимостта „да се събуди народно самосъзнание, народна гордост, това може само чрез литературата, училищата стоят под нейно влияние, па и обществото не остава наопак“ (*Български дневник*. Т. 2. С., 1932, с. 132.).

2. Теодоров-Балан, А. Книгопис. – Периодическо сп. БКД, 16, 1885, ; Пак там, 32–36, 1890; Български книгопис. Дял 1 - от времето на първата новобългарска печатна книга до последната Руско-турска война 1641–1877. С., 1893.

3. Каравелов, Л. Съчинения. Т. 1–8. Под ред. на Зах. Стоянов. Русе, 1886–1888.

4. Ботев, Хр. Съчинения. Под ред. на Зах. Стоянов. Русе, 1886–1888.

5. Константинов, А. Съчинения. Кн. 1–2. Ред. Пенчо Славейков. С., 1901–1903.

6. Величков, К. Съчинения. Т. 1–9. С предг. и под ред. на Ив. Вазов. С., 1911–1915.

7. Славейков, Пенчо. Събрани съчинения. Т. 1–7. Под ред. на Б. Пенев. С., 1921–1926.

8. Вазов, Ив. Пълно събрание на съчиненията. Т. 1–28. С., 1921–1922.

9. Вазов, Ив. Събрани съчинения. Пълно изд. под ред. на М. Арнаудов. Т. 1–22. С., 1943–1950.

10. Влайков, Т. Съчинения. Т. 1–7. С., 1925–1931; Съчинения. Т. 1–4. Урежда Г. Константинов. С., 1941–1946.

11. Друмев, В. Съчиненията на митрополит Климент Търновски (В. Друмев). Т. 1–2. Под ред. на Г. Ст. Пашев. С., 1926, 1943.

12. Смирненски, Хр. Събрани съчинения. Т. 1–3. Под ред. на Т. Боров и Т. Измирлиев. С., 1932–1933.

13. Елин Пелин. Съчинения. Т. 1–5. Под ред. на Т. Боров. С., 1942.

14. Яворов, П. Събрани съчинения в 5 т. Под ред. на Вл. Василев. С., 1934–1936.

15. Априлов, В. Събрани съчинения. Под ред. на М. Арнаудов. С., 1940.

16. Тази тенденция е манифестирана в събраните „Съчинения“ на Христо Ботев (под редакцията на А. П. Койчев и Ал. Филипов, 1929 г. и на Г. Константинов и Б. Нонев през 1940 г.), в „Събрани съчинения“ на Христо Смирненски, подготвени за печат от Тодор Боров и Тома Измирлиев (1932–1933 г.), избраните произведения на Илия Р. Блъсков (1940), подготвени от Ив. Богданов, в изданието на оригинала на Паисиевата „История славяноболгарская“, открит в Зографския манастир и представен на българския читател от проф. Йордан Иванов през 1914 г. и др. под.

17. Къосев, Ал. Списъци на отсъстващото. – В: Българският канон? Кризата на литературното наследство. С., 1998, с. 5.

ЦЕНКО ЦВЕТАНОВ

И БИБЛИОТЕЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

ЮЛИЯ САВОВА

Преди време думите, че за да имаме бъдеще, трябва да живеем, изпитвайки носталгия към настоящето, а не към миналото, най-напред ме учудиха, след това ме накараха да се замисля и накрая да ги приема. Защото носталгията е чувство, което най-малко свързваме с настоящето. С носталгия свързваме мъката по родината, когато сме в чужбина или тъгата по миналото, което от дистанцията на времето ни се струва прекрасно. Да изпитваш носталгия към настоящето, а не към миналото, означава да си реалист, да живееш пълноценно и да бъдеш значим.

Разбира се, смисълът на тези думи е метафоричен. Те обаче са много подходящи за делото на Ценко Цветанов, за това, което е оставил след себе си като цяло и в библиотечното образование конкретно.

Много често, когато определяме значимостта на дадена личност и искаме да изразим своето уважение и възхищение към нейното дело, подчертаваме, че идеите ѝ са актуални и днес. Така, като че по-силно показваме нейната значимост. Такъв подход е напълно приложим в общочовешки и морален смисъл. По отношение на конкретните неща обаче, идеята за вечната актуалност няма абсолютно значение. Така е и в професията. За да може тя да има бъдеще е особено важно това, което се прави в момента, да бъде актуално и

нужно в настоящето. Делото на Ценко Цветанов в областта на библиотечното образование е точно такава – актуално и нужно в настоящето, определящо до голяма степен бъдещето.

С образователна дейност Ценко Цветанов започва да се занимава от много рано. Веднага след завършване на педагогическо училище в родния си град Лом той става учител. След това следва в Софийския университет педагогика и философия и отново се връща към учителското поприще.

Ценко Цветанов отделя много време и внимание на проблемите на библиотекознанието и библиографията. Не е пресилено да се каже, че е изключително трудно да се намери въпрос от библиотечното дело, по който той да не е взел отношение. Същинската му дейност в областта на библиотечното образование обаче обхваща периода 1953–1960 г. През пролетта на 1953 г. Ценко Цветанов, чиито заслуги към библиотечното дело и библиографията до този момент са големи, е назначен за директор на Държавния библиотекарски институт (ДБИ), днес Колеж по библиотекознание и информационни технологии (КБИТ), където работи до смъртта си през 1960 г. Преди него ДБИ, който е създаден през 1950 г. има двама директори(2). Ценко Цветанов го поема, когато институтът е съвсем в началото на своята дейност. Именно на

него се падат трудното дело, но и големите заслуги за утвърждаването на ДБИ като авторитетно учебно заведение.

Ценко Цветанов е първият успешен ръководител на днешния Колеж по библиотекознание и информационни технологии. Той е този, който извършва нелеката работа по укрепването на институционалните основи и започването на истинското изграждане на тогавашния ДБИ като библиотечно училище. Към тази си дейност той пристъпва като педагог и човек на перото.

Днес, когато разглеждаме делото на Ценко Цветанов от дистанцията на времето, спокойно можем да кажем, че то би било достатъчно значимо за българското библиотечно образование, дори и само заради написаните от него учебници и учебни пособия сред които са излезлият през 1956 г. съвместен учебник с Елена Кирова „Общо библиотекознание“⁽⁵⁾ и издадения през 1957 г. „Българска библиография. Исторически преглед и днешно състояние“⁽⁴⁾.

Няма да се спирам на написаните от Ценко Цветанов учебници, учебни пособия и методически материали, тъй като те са разглеждани подробно от други колеги. Тези два учебника обаче не бих могла да не спомена и то не само поради факта, че и до днес ги използваме в изследователската си и преподавателска дейност. Те показват подхода на Ценко Цветанов при изграждането на днешния Колеж по библиотекознание и информационни технологии. Това е подход на истински учен и преподавател, и в същото време подход на човек, свързан от години с библиотечната и библиографска практи-

ка. Педагогът Ценко Цветанов е наясно, че истинското изграждане на библиотечно училище е невъзможно без учебници. И то не какви да е, а такива с фундаментален характер, каквито са цитираните два. Такива учебници в българското вече висше библиотечно-информационно образование почти липсват днес.

Работещият трескаво за настоящето Ценко Цветанов спазва заветите на миналото. Не случайно, той не просто цитира, а използва като мото думите на Константин Иречек: „Съществува в света библиотечна наука, която трябва да владее всеки, който се нагърбва с управлението на една библиотека, или работи в нея“⁽⁷⁾ и тези на Стоян Аргиров: „Няма по-голяма пакост от тази, която причиняват неопитни библиотекари. Тя е особено голяма и тежка за това, защото мъчно се контролира и свършено не се забелязва от широката публика“⁽⁷⁾.

В изследователската дейност на Ценко Цветанов проблемите, свързани с библиотечното образование, заемат сериозно място. Например, в цитирания вече учебник „Българска библиография“⁽⁴⁾ на библиотечната професия и образование е отделено необходимото внимание. Нещо повече. В структурата на учебника, темата е изведена на челно място, непосредствено след „Предмет и задачи на библиотекознанието“.

Ценко Цветанов е автор на частта „Библиотекарят и библиотечната професия“. Той представя доста подробно темите „Подготовка на библиотекари в България“ и „Подготовка на библиотекари в Съветския съюз“. На перото на Елена Кирова принадлежат съответно „Подготовка на библиотекари в

страните с народна демокрация“ и „Подготовка на библиотекари в други страни“. Естествено е целият учебник и отделните глави да носят духа на времето. Безспорен е обаче стремежът към обективност и доказване на абсолютната необходимост от съществуването на специално библиотечно образование, както и на строги изисквания за професионална подготовка при заемането на библиотечни длъжности.

Въпросите на библиотечното образование Ценко Цветанов разглежда и на страниците на професионалния периодичен печат (напр. 6,7). В случая ще се спра на статията, излязла през 1960 г. във втори брой на сп. „Библиотекар“ под заглавие „Подготовка на библиотечарски кадри“(7) със забележка, че редакцията помества настоящата статия, тъй като смята, че повдигнатият въпрос трябва да се обсъди публично.

Публикацията е интересна по много причини. През 1960 г. Държавният библиотечарски институт (ДБИ) навършва 10 години. Период, достатъчно дълъг за равностметка. Статията обаче не е посветена конкретно на ДБИ (годишнината предстои през есента на 1960 г.), а на проблемите на библиотечното образование в България. За съжаление, Ценко Цветанов не дочаква юбилея. В следващия, редактиран от него, трети брой на списание „Библиотекар“ излиза съобщение за смъртта му.

Статията в изключително синтезиран вид разглежда развитието и състоянието на библиотечното образование в България. Състои се от 3 основни части: Историческа справка и днешно състояние; Критически бележки и общи препоръки; Изводи и конкретни

предложения. В нея липсват хвалебствия, оценките са реални. Акцентът, като изключим общата част, е поставен върху различните форми на библиотечна квалификация, учебния процес, учебната документация. Представени са подробни статистически данни, свързани с кадровото осигуряване на библиотеките и професионалната реализация на библиотечните кадри. В характеристиката на подготовката на библиотекари – полувисшисти в ДБИ, съвсем скромно е отбелязано, че по „много от учебните дисциплини са издадени сравнително добри учебници, което е също един значителен успех на института“. А колкото до тези „сравнително добри учебници“, те се използват десетилетия.

От статията се вижда, че Ценко Цветанов познава детайлно развитието и проблемите на библиотечното образование в България и че има своя концепция за развитието му в най-близките години. В тази концепция основната роля в българското библиотечно образование принадлежи на ДБИ. Във връзка с това, той смята, че е необходимо още през следващата учебна година (1960/61 или най-късно 1961/62 г.) ДБИ да прерасне в тригодишно учебно заведение. Специализацията в Софийския университет да се закрие, като продължат да се четат факултативно лекции по библиография и библиотекознание, с оглед използването им от студентите в научните им изследвания. Това, според него, е необходимо, тъй като съществуването само на специализация (не специалност – б.а.) „Библиотекознание“, какъвто в момента е статутът на библиотекознанието в Университета, принизява значението и на

специалност, и на наука. Квалификационните курсове както за среднисти, така и за висшисти, да бъдат поети от ДБИ.

Тук следва да се отвори скоба с цел да бъдат избегнати недоразумения по този превърнал се за дълъг период от време в болезнен за българското библиотечно-информационно образование въпрос, а именно къде да се подготвят бъдещите специалисти. Този въпрос не е формален, а отразява различните визии и разбирания за библиотечното образование в търсенето на модела, който е най-добър за професията.

Акцентирането върху тези идеи на Ценко Цветанов е необходимо, тъй като без тях представата ни за неговото отношение и разбирания за същността и развитието на библиотечното образование в България, би била непълна. От написаното в разглежданата статия, а и от други материали, в които Ценко Цветанов разглежда проблемите на библиотечното образование, може да се направи извода, че той не е против университетското библиотечно образование. Той обаче е убеден, че съществуването на специализация по „библиотекознание“ в рамките на университета, а не на специалност, не е благоприятно за професията. Както е известно, през 1953 г. към Философско-историческия факултет на Софийския университет е открита специалност „Архивистика и библиотекознание“, в която се подготвят библиотекари за научните библиотеки. През 1955 г. специалността е преустроена в специализация (профил), която се обособява слез завършване от студентите на III курс. Именно тази ситуация Ценко Цветанов смята за неблагоприятна, поради което прави ци-

тираните вече предложения. Известно е, че мнението на брата на Ценко Цветанов, проф. Тодор Боров, който по това време е завеждащ катедра „Библиотекознание и библиография“ в Софийския университет по отношение организацията на библиотечното образование в България е по-различно⁽¹⁾. Тук няма да бъдат разглеждани двете гледни точки, които с времето еволюират. Всяка от тях обаче има своето право. Например, в когнитивен аспект, за развитието на научната област, създаване на научни школи и т.н. университетската среда и атмосфера са незаменими. В същото време за библиотечната професия, а сега вече за информационните професии като цяло, съществуването на специализирано училище е изключително полезно. По този начин стабилността на библиотечно-информационното образование е по-голяма, което от своя страна е важно за развитието на информационните професии. В този смисъл, съществуването и на двата организационни модела на библиотечно-информационно образование днес, още повече, че те имат своето дългогодишно развитие е подходящо за България. Съществуването на специализирано самостоятелно висше училище и университетски библиотечно-информационни специалности, е благоприятно за информационните професии. По този начин се увеличават и възможностите за обучение през целия живот.

През тази година отбелязахме 100-годишнината от рождението на Ценко Цветанов (6.III.1904–9.III.1960). Човекът, под чието ръководство се полагат и градят основите на днешния Колеж по библиотекознание и информационни технологии. Затова не бива да пропус-

каме името на следващия ръководител на ДБИ, продължил неговото дело и също така вградил себе си в днешния Колеж по библиотекознание и информационни технологии. Хубаво е, че делото на Ценко Цветанов е продължено от Тодора Топалова. Благодарение най-вече на нейните усилия и упоритост, днес КБИТ се намира в собствена сграда, строена специално за нуждите на библиотечно училище. Без нейното участие съвременното българско библиотечно-информационно образование не би било в този си формат и вероятно не би имало сегашните си перспективи.

Напълно възможно е, честването на 100-годишнината от рождението на Ценко Цветанов да съвпадне с началото на нов „успешен“ период в развитието на Колежа по библиотекознание и информационни технологии, през който няма само да оцеляваме, а ще изграждаме. Работейки с носталгия към настоящето. Без носталгия към миналото, но с чувство за историческа справедливост към това, което е било създадено. Защото,

както се изразяват И.Л. Полотовская и Ю. А. Щрейдер, двама известни учени в областта на библиографията и наукознанието, „Бъдещето настъпва днес“(3).

Литература

1. **Боров, Тодор.** Подготовка на библиотекари. – Год. ББИ, т. 9, С., 1962, 73–83.
2. **Младенова, Мария.** Първостроителите на института. – Библиотекар, 1990, № 7, 14–17.
3. **Полотовская, И. Л. и Ю. А. Щрейдер.** Будущее наступает сегодня: (Документ как объект библиографирования). – Сов. библиография, 1988, № 1, 28–24.
4. **Цветанов, Ценко.** Българска библиография. Исторически преглед и днешно състояние. 2. прераб. изд. С., Наука и изкуство, 1957, 183 с.
5. **Цветанов, Ценко и Елена Кирова.** Общо библиотекознание. С., Наука и изкуство, 199 с.
6. **Цветанов, Ценко.** За библиотекарските кадри. – Библиотекар, 1955, № 5–6, 10–14.
7. **Цветанов, Ценко.** Подготовка на библиотекарски кадри. – Библиотекар, 1960, № 2, 20–28.

Бележка на редакцията

През март т.г., във връзка със стогодишнината от рождението на именития български библиограф, библиотековед, детски писател и общественик Ценко Цветанов, се проведе национална научна конференция „Ценко Цветанов и българската книжовна култура“. Тя беше организирана от Колежа по библиотекознание и информационни технологии, Катедра „Библиотекознание, библиография и културна политика“ при СУ „Св. Климент Охридски“ и Катедра „Библиотекознание, масови комуникации и чужди езици“ при ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. Докладите представиха неговото разностранно творчество, научна и преподавателска дейност, както и заслугите му за организиране и институционално развитие на библиотечните дейности в България.

Поместеният доклад на Юлия Савова представя заслугите на Ценко Цветанов за развитието на библиотечното образование в нашата страна.

НОВИ ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕД ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

НА ЦЕНТРАЛНАТА БИБЛИОТЕКА И БИБЛИОТЕЧНАТА МРЕЖА НА БАН

ЦВЕТАНА СТАЙКОВА

На 20 април 2004 г. в големия салон на Българската академия на науките (ул. „15 ноември“ № 1) бе направена презентация на централния електронен каталог на библиотеките на Българската академия на науките, чиято реализация ги извежда на едно ново равнище – това на съвременна, модерна библиотечна система. Присъстваха библиотекарите от Централната библиотека и мрежата, от водещи научни библиотеки в София и страната, преподаватели от катедрата „Библиотекознание, библиография и културна политика“ при СУ „Св. Климент Охридски“, преподаватели и студенти от Колежа по библиотекознание и библиотечни технологии.

Интересът към тази нова, в духа на съвременните тенденции форма на информационно обслужване и по-точно към разкриването на съдържащата се в библиотечните фондове на научните библиотеки информация не е случаен. Централната библиотека на БАН и нейната мрежа притежават уникални фондове, които могат да станат достояние на научната общност у нас и в чужбина благодарение на тази нова форма на библиотечно-информационно обслужване.

Събина Анева – заместник-директор на Централната библиотека на БАН, ръководител на сектор „ALEPH 500 в Академичната библиотечна мрежа“ към отдел „Управление на инфор-

мационните ресурси“, в продължение на няколко часа запозна присъстващите с възможностите, които разкрива пред тях – библиотекарите от филиалните библиотеки и библиотеките в страната и пред техните потребители – новият, електронен каталог – за нуждите на справочно-библиографското и библиотечното обслужване. Заедно с представянето на електронния каталог на потребителите зам.-директорът Събина Анева даде и необходимите указания на библиотекарите от филиалните библиотеки за извършване на тази част от дейността по въвеждане на библиографските данни, които се отнасят именно за техните фондове.

Най-новата, усъвършенствана версия на интегрираната библиотечна система ALEPH 500 стартира в Централната библиотека на Българската академия на науките след сключване на договор през 2001 г. През септември същата година започва работата по нейното адаптиране с оглед спецификата на академичната библиотечна мрежа.

ALEPH 500 е цялостна, интегрирана софтуерна система за управление на библиотечни и информационни ресурси. Тя е създадена и се разработва в Hebrew University в Йерусалим от група програмисти, анализатори и библиотекарите. Изключителните права за нейната продажба и развитие има израелската фирма Ex Libris Ltd.

ALEPH 500 може да се ползва от различен тип институции като библиотеки, музеи, архиви, научни центрове и т.н., което дава възможност за представяне на различни видове документи. Адаптацията на системата в Централната библиотека на БАН започва с подготвянето за работа на модулите, свързани с комплектуването, обработката и управлението на библиотечните документи и приложението на международния формат MARC 21.

През 2003 г. стартираха процесите по текущото въвеждане на данни за централния каталог на Академичната библиотечна мрежа (т.е. данните на новите постъпления), а през тази година започна неговата ретроконверсия, която се извършва обратно хронологично (т.е. от 2003 г. назад).

Ръководството на Централната библиотека на БАН в лицето на нейния директор ст.н.с. д-р Динчо Кръстев и зам.-директора Събина Анева има следните мотиви за възприемане на системата ALEPH 500:

- ALEPH 500 е гъвкава, модулна система, която може да бъде конфигурирана според нуждите на съответната библиотека – от малки библиотечни колекции до големи консорциуми (100 мил. записа). Тя съдържа следните модули: Acquisition (комплектуване), Serials (периодични издания), Items (библиотечни документи), Cataloging (каталогизация), Web and GUI OPAC (онлайн каталог), Circulation (обслужване), ILL (междубибliотечно заемане), SDI (селективно разпространение на информация), Administration (административни дейности) и притежава редица възможности за управление на биб-

лиотечните ресурси, включително и за статистически анализи;

- ALEPH 500 е стабилна, устойчива система, разработвана през последните 3 десетилетия, въведена успешно от 500 институции в повече от 40 страни (между които Британската библиотека, Библиотеката на Масачузетския технологичен институт в САЩ, Библиотеката на Харвардския университет, Руската държавна библиотека, Китайската национална библиотека и мн.др.);

- ALEPH 500 е отворена система. Чрез нея могат да се обменят данни с всички водещи библиотечно-информационни системи в света; заедно с това тя е развиваща се система. Разработена е по начин, позволяващ нейното вертикално и хоризонтално обогатяване (софтуерно и хардуерно);

- ALEPH 500 съдържа пълен комплект от Unicode знаци – записи на много езици и различни видове писменост, които се използват в каталожния запис и при търсене в електронния каталог. Тя има пълна Unicode съвместимост;

- ALEPH 500 е с характерна client/server архитектура, базирана на Oracle.

За да се осигури леко и удобно ползване на ALEPH 500, провеждането на обучението и подготовката е поэтапно: за персонала на Централната библиотека на БАН, за библиотекарите в институтските библиотеки, за потребителите. Инструкциите, които се изготвят за тази цел, са специализирани с оглед спецификата на изискванията на съответните категории ползватели на системата.

В настоящия момент ALEPH 500 осигурява на потребителите следните възможности:

а) информация за текущо набавяните документи въз основа елементите на библиографското описание (автор, заглавие или дума от заглавието, година, издателство и пр.), класификационен индекс и неговия словесен израз;

б) предоставяне на съдържание, резюме и пълен текст на статии в списания чрез фирмата-посредник Swets Information Service (основен доставчик на периодика за ЦБ и библиотечната мрежа на БАН), която осигурява достъп и до бази данни като SwetsWise, SpringerLink и др.

Бъдещето на Централната библиотека и библиотечната мрежа на Българската академия на науките е в кооперацията и интеграцията, за да бъде улеснен достъпът до ресурсите на големите световни хранилища. Това ще бъде резултат от успешната дейност по представяне на техните библиотечни масиви в Интернет – отначало чрез електронните каталози, а след това и чрез организиране на пряк достъп до тях, т.е. осигуряване на потребителите на пълнотекстова информация. А това е сигурна гаранция за успешното участие на академичните библиотеки в световния информационен процес.

Системата ALEPH 500 е динамична, постоянно развиваща се и усъвършенстваща се. В близко бъдеще тя ще даде възможност да се разшири регистърът на информационните продукти и услуги, а обслужването на потребителите в Централната библиотека и Академичната библиотечна мрежа да се развива и обогатява в следните направления:

- продължаване на ретроконверсията на централния каталог в Централната библиотека на БАН и каталозите във филиалните библиотеки

- изграждане на база данни за авторската отговорност на академичните издания (Authority data base);

- изграждане на библиографска база данни „Hungarica“ – преводи на унгарски автори на български език, съдържащи се в Академичната библиотечна мрежа, като част от общата база данни.

Интегрираната библиотечна система ALEPH 500 разкрива нови възможности и перспективи пред потребителите и тяхното обслужване в Централната библиотека и библиотечната мрежа на БАН – сигурна гаранция за подобряване информираността на учениците в помощ на научните изследвания.

БИБЛИОГРАФИЯТА В НАУЧНОТО ТВОРЧЕСТВО НА ПРОФ. ДОЧО ЛЕКОВ

ДОНКА ПРАВДОМИРОВА

Пиша тези редове в памет на моя учител, който отдаде цялата си духовна енергия за изследване на възрожденската литература и се превърна в нейно олицетворение. Той живя и твори честно, скромно и всеотдайно, носейки дълбоко в себе си най-чистите идеали на възрожденската интелигенция. На 3 май 2003 г. си отиде от този свят също тъй тихо и безшумно, недочакал да види венеца на своето литературно дело - двутомника „История на литературата и на възприемателя през Българското възраждане“, в който на повече от хиляда страници третира явленията, представителите и проблематиката на възрожденския литературен процес.

Специалистите тепърва ще изследват многопластовото научно творчество на проф. дфн Дочо Николов Леков, а като библиограф аз ще се опитам да разкрия личното му отношение към библиографията и мястото, което заема в изследователската му дейност. Априори ще подчертая, че по мое мнение, Д. Леков е сред малцината български хуманитаристи, които високо ценят нейните възможности и коректно я прилагат като форма на научната етика и още повече като сигурен евристичен инструмент в проучвателската си дейност.

Предварителното библиографско издирване по разработваната проблематика при Д. Леков плътно се вплита

в самия изследователски процес. Още от самото начало на научната си кариера той снабдява книгите и статиите си с богат, прецизно изработен библиографски апарат, който разкрива неговата широка осведоменост и изворите, върху които изгражда литературоведските си тълкувания и анализи. Освен това той е от малцината автори, които снабдяват книгите си и със справочен апарат – още една библиографска форма, състояща се преди всичко от един или система от показалци – именни, географски, или смесени. Те са особено необходим елемент за литературоведските и историческите произведения. Още първото монографично изследване на Д. Леков – „Проблеми на българската белетристика през Възраждането“ (1970) – е придружено с общ азбучен показалец, който извежда личните и географските имена от основния текст. А учебникът „Българска възрожденска литература“ (1993), предназначен за студентите филолози, е придружен с общ показалец на лицата, периодичните издания и заглавията на разглежданите произведения и с географски показалец. (Пред мен Д. Леков, мой професор по възрожденска литература в Университета, призна, че сам е преценявал с какви показалци да снабдява своите книги и сам ги е изработвал.) Тези справочни елементи представят съдържащата се в основния

текст информация в нови фактологични и сумарни разрези и дават възможност на читателя за бързо и лесно откриване на отделните смислови и тематични полета, които третират интересуващите го автори и произведения. За съжаление, по мое лично наблюдение, по-голямата част от българските литературоведи не дооценяват имплицитните връзки между библиографията и литературознанието. Те мотивират отсъствието на показалци в книгите си с оскъпяване на изданията, което е твърде несъстоятелен аргумент. Един или няколко показалеца оскъпяват отпечатването минимално, но за сметка на това повишават в голяма степен информационните възможности на научните текстове. В тази връзка ще изтъкна, че много отдавна в по-цивилизованите страни, дори и в бившия Съветски съюз, съществуват стандарти, изискващи определени видове показалци за научните, учебните и пр. видове издания. Собствено убеден във функционалността на библиографията спрямо научния текст, проф. Д. Леков следва последователно и стриктно европейската практика.

Проф. Д. Леков има и конкретни приноси в библиографията. Той, заедно с Цвета Унджиева и Лиляна Минкова, допълва знанието за библиографската дейност на Любен Каравелов, разкрита за пръв път през 1952 г. от Никола Трайков. Подготвяйки сборника „Из архива на Любен Каравелов“ (1964), съставителите включват и отделят в самостоятелна група непубликуваните библиографски материали на първия български литературен критик и по този начин улесняват библиографите.

Известно е, че няколко години по-късно, Любен Атанасов и Татяна Янакиева ги ползват при историческите си проучвания на библиографията по история на България и на литературоведската библиография у нас.

Дочо Леков отива и по-далеч в библиографските си изяви – той влиза в ролята на библиограф теоретик. Като научен редактор на биобиблиографията за Л. Каравелов, той пише въвеждащата статия и в нея разглежда не живота и творчеството му, а библиографската му дейност. Трябва да се признае, че това е първият обобщен анализ за библиографа Каравелов. Проследявайки в едър план библиографските му занимания в Русия, Сърбия и Румъния, Д. Леков обръща внимание на два особено важни момента: първо, как се формира като библиограф Л. Каравелов и от кого получава „първите си уроци“ по библиография и второ – какво място заема библиографията в работата му на учен и публицист. Изводът на проф. Леков е, че още преди обнародването на първите си по-солидни произведения – „Паметници народного быта болгар“ и „Библиография современной болгарской литературы“ – Каравелов вече „е оценил значението на библиографията в творческия процес на изследователя, възприел е и е приложил на практика съвременни библиографски методи и принципи“. Заключение, направено с вещината на библиограф. Тези постановки се превръщат в изходна теза за пишещата тези редове при разглеждането на библиографската дейност на Каравелов в монографичното ѝ изследване „Българската библиография до Освобождението“ (2001).

За Д. Леков самите библиографски издания са основополагащи извори в изследователската му дейност. Той високо цени репертоарите на д-р Маньо Стоянов и на д-р Димитър Иванчев, съответно „Българска възрожденска книжнина. 1806–1878“ и „Български периодичен печат. 1844–1944“. За него те са настолни книги в проучванията му на възрожденската литература.

От друга страна, със своята библиографска компетентност, Д. Леков пряко съдейства за развитието на библиографията и за израстването на библиографски кадри. Освен че бе научен редактор на персоналията за Л. Каравелов, от 1989 г. до края на живота си той бе член на Научния съвет при Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, където активно участваше в обсъждането на редица библиотечно-библиографски проблеми и трудове. Той е и един от рецензентите на дисертационния ми труд, третиращ генезиса и историческия развой на възрожденската библиография, както и на процедурата ѝ за получаване на научното звание „доцент“ по библиогра-

фия. Освен това като член на Висшата атестационна комисия и на Специализирания научен съвет по литературознание към БАН, в който се защитават и трудовете по библиотекознание и библиография, Д. Леков винаги подкрепя с вещи аргументации дисертантите.

Такова е в най-общи линии мястото и ролята на библиографията в научно-изследователската дейност на този именит познавач на българската възрожденска литература.

Ръководството на Народната библиотека, в лицето на нейния директор проф. дфн Боряна Христова, оцени по достойнство приносите на проф. Леков в тази насока и изрази своята признателност и преклонение като организира тържествено честване на 70-годишния му юбилей през 1998 г. в самата библиотека – храмът на българската национална книжнина.

С кончината на проф. дфн Дочо Леков Народната библиотека и библиотечно-библиографската общност загуби един от най-добрите си приятели и съмишленици, един горещ радетел на българската книжовност.

МОДА ИЛИ ИНСТРУМЕНТ НА УСПЕХА?

НЯКОИ РАЗМИСЛИ ОКОЛО БИБЛИОТЕЧНИЯ PR

ЕВГЕНИЯ РУСИНОВА

Няма да пледирам в защита на PR, нито ще го надценявам спрямо маркетинга и други елементи на съвременната библиотечна дейност. Можеш да бъдеш специалист в дадена област и без да си вманиачен фен на нея. Не мога обаче да не отбележа, че PR беше твърде дълго време обидно negliжиран в нашата теория и практика.

Необходимостта от стратегия за развитие на всяка библиотека не подлежи на съмнение. Още повече днес, когато информационната среда е обхваната от изключително динамични процеси, извършва се перманентна революция в технологиите и при носителите, променят се основни социални парадигми. Те изискват от библиотеката да се адаптира, да намери своя ъгъл на действие. Библиотечният PR е сред решаващите средства за това. Но и сега, макар да се признава значението му, на него все още се гледа като на нещо второстепенно.

Липсата на интерес и доверие към PR в библиотечните среди може да се обясни с тенденциите в библиотечната сфера (и мисъл) през преходния период. Такива са пазарната еуфория, която изтласка на преден план вярата в чудесата на маркетинга; непознаването (или неориентирането в) на западната теория и практика; криворазбраното отхвърляне и гузно разграничаване от дотогавашната съветска школа.

PR беше късно припознат, защото популярните модели за библиотечно развитие, които циркулираха в средите на колегията бяха ориентирани към осъществяване на скока на библиотечната система от т.н. „социалистическа изостаналост“ към XXI век. В тях доминираха представи за библиотечните услуги като нещо изцяло ориентирано към пазара или за библиотеките като своеобразно справочно бюро. Абсолютизираха се платените услуги, появи се маркетинговата мода, а по-сетне прехласването по понятието комуникация. Чудно ли е, че за PR в такъв план на мисли нямаше място?

Подценяването на PR се базира на погрешни представи и на господстващи агресивни приоритети. Дълго време се считаше, че PR е едва ли не някакъв лукс, че водещи са продажбите (където той нямал място!), че ако библиотечното дело след комунизма има философия, тя е маркетинговата, защото маркетингът улеснява продажбите. Трябва да бъдем искрени и да отбележим и един друг момент: липсата на ориентация в чуждата теория и практика. Че това е така свидетелстват много примери от текстове за библиотечния маркетинг. В тях преобладава позоваването на Котлър и на общотеоретични трудове за сметка на конкретни случаи на чужда маркетингова библиотечна практика. В такава обстановка

към средата на 90-те години на опитите да се наложи PR-тематиката се гледаше с безразличие, скептицизъм или с усмивка („Това кой не го може“)(1). И трябваше да мине цяло десетилетие от началото на прехода, за да се появи PR-тематиката на български библиотечни форуми.

Наблюденията показват, че като цяло PR не се познава добре. Представите за него се движат от схващането, че е някакъв ненужен лукс до лекомисленото убеждение, че всеки може да се справи с неговите елементарни операции. PR се възприема често само като дейност по осъществяването на комуникация и делови контакти, без съблюдаването на присъщите му технологии; дейност, която всеки: от библиотечния директор до единствения библиотекар може да упражнява. Подобни представи, ако не са напълно погрешни, поне са крайно едностранчиви. PR не е само телефониране с журналисти, пращане на имейли и писане на писма (дори до чужди библиотеки или фондации), нито пък се измерва в организирането на чаепитието на директора. Разбира се, всички тези дейности влизат в неговите функции. (И всеки библиотечен служител, независимо от какво ниво допринася или проваля PR усилията на институцията.) Но далеч не ги изчерпват. Защото PR е комплексна дейност.

Разпространени са, трябва да признаем и това, виждания че:

- PR е второстепенна дейност, защото стои встрани от продажбите;
- PR няма философия.

Тези твърдения изразяват убеждението, че PR е в подчинено положение спрямо маркетинга, че е второстепен-

на в сравнение с него дейност.

Неуместно е да се надценява/подценява един от двата подхода за сметка на другия. Неуместен е и спорът PR част от маркетинга ли е (т.е. подчинен ли му е) или е самостоятелна част от стратегическия мениджмънт, от реалното управление. Няма да има и голяма полза, ако се опитаме да погледнем на двете технологии през призмата на комуникацията. Не защото е неправилно, а защото ще бъде поредното преувеличаване на дадена изходна позиция(2). Въпросът за ролята и мястото на PR няма да се реши дори с приемането на PR програми. Опитът с абсолютизирането на маркетинговите принципи в библиотечната ни дейност е горчив пример, че ако нещо не се познава издъно, никакви термини и словесни спекулации с видяно и чуто от някоя кратка екскурзия в чужбина или двучасова лекция от гастролиращи у нас чуждоземци няма да замени теоретичните познания и конкретната практика.

Струва ми се, че трябва да се внесе яснота както по това що е PR и какви са спецификите му, така и по взаимодействието и положението му спрямо маркетинга.

Без да имам претенцията, че правя така модните напоследък „приноси“ към теорията на библиотечното управление, комуникацията или че изяснявам някаква епохална парадигма смятам, че акцентиране върху различни теоретични постановки и синтезирането на понятия и белези е единственото правилно изходно начало. Затова няма да перефразирам и преразказвам, а ще обобща свои интерпретации на библи-

отечната PR теория с наблюдаваната от мен практика. Като начало ще лансирам три постановки, спазването на които според мен само би улеснило библиотечната ни мисъл и действия.

Принцип 1 (за съвпадането между предлагането и търсенето): ще осъществим продажба ако има какво на кого да продадем, т.е. ако няма клиент ще го намерим, дори ще го създадем, но ако няма стока не може да осъществим продажба.

Принцип 2 (за нивото на познание): дори да не успееме да използваме дадена съвременна технология (практика) трябва да я познаваме.

Принцип 3 (за сходимостта на условия и дейности): взаимства се практика, съществуваща в условия в значителна степен близки/сходни с нашите.

Макар че някои изследователи се въздържат от общовалидни и изчерпателни дефиниции съществуват достатъчно определения за същността на PR като сфера на дейност. Най-общо PR може да се дефинира като ориентирана главно към обкръжаващата дадена система околна среда комуникационна и интеракционна работа, функция на управлението (мениджмънта), която осъществява многостранни и мобилни комуникационни връзки и коопериране на дадена организация (в смисъла на теориите на системите и на управлението) и съответстващата ѝ обществена среда(3). Основно (но не единствено) съдържание на PR е създаването на обществено внимание и известност и провеждането на обществената кому-

никация. Това определя от своя страна четири основни функции:

а) концептуална (съветване и планиране);

б) интеграционно-конструираща (информирание и създаване на PR образи);

в) контактна (поддържане на контакти във и извън системата);

г) организационна(4).

Необходим аспект е моделирането на проблемите, което може да се разчлени на: анализ на ситуацията; маркиране на целите; планиране на PR въздействие; оценка на неговите резултати(5).

Библиотечният PR далеч не е област на пределна яснота. Отделни изследователи или национални библиотековедски школи имат различни разбирания по конкретното му съдържание. Съществуващите различия произтичат главно от избрания аспект на PR дейност, които извеждат в публикациите си. А това може да бъде: организацията на PR дейност; характеристиките на аудиторията, към която ще се ориентира съответното въздействие и техниките за неговото проучване; методите и средствата за въздействие; спецификите на PR дейност за отделните видове библиотеки и т.н.(6).

Следната дефиниция изразява прегледно същността на библиотечния PR: „всяка дейност, ориентирана към информирание на обществеността за работата на библиотеката и (от друга страна – б.м.) за да се спечелят читатели на библиотеката.“(7). С други думи под PR се разбира осъществяването на своеобразна „пропаганда“ на библиотечната дейност. Това е залег-

нало и в опитите за дефиниране сферата на проява на библиотечния PR и прецизиране на определенията за него. Част от PR дейност е т.нар. контактна работа, която тясно се преплита и допълва с програмни дейности, т.е. поддържане на контакти и взаимоотношения с отговарящи на профила на библиотеката среди. Не са за пренебрегване онези PR дейности, при които читателите (или потенциалните читатели) се въвеждат в ползването, фондовете и допълнителните услуги, които библиотеката предлага(8).

Съпоставката между различните подходи (отразяващи и национални практики) показва, че библиотечният PR е основен елемент при определяне имиджа на библиотеката, че специфично поле на приложение са връзките с масмедиите, че водещ е принципът за диференциране на дейностите спрямо отделните видове библиотеки, но и спрямо различни социални, професионални и т.н. групи.

Във функционален план PR се изразява в:

- извършване на проучвателска дейност спрямо аудиторията на библиотеката с оглед на нейното социално, психологическо и т.н. характеризирание;
- организиране на отделните PR мероприятия;
- подпомагане ръководството на библиотеката чрез коригиране на представите му за образа ѝ, за интересите на потребителите на информация, обществените настроения към библиотеката, отношението на персонала към институцията и др.

Тези три функции определят мястото на PR като елемент от библиотеч-

ния мениджмънт.

Разпространено е и т.н. „тясно“ разбиране на библиотечния PR, който се свежда до:

- а) контакти (и съвместна работа) с масмедиите;
- б) информационна дейност;
- в) изложби и други презентационни форми от собствените фондове;
- г) съвместни публични мероприятия с други културни институции. Въпреки ограничеността си такова виждане все пак е крачка напред към припознаване значението на библиотечния PR.

Средствата за въздействие съставляват сърцевината на PR теория и практика. Една прегледна систематизация, която с приближение може да се използва в библиотечната област, ги разделя (под условното наименование „каналите на въздействие“) в пет групи:

- а) печатни средства;
- б) електронни медии;
- в) лични контакти;
- г) нагледни материали;
- д) мероприятия(10).

Ако обобщим посочените в литературата и изпробваните в практиката средства на въздействие при библиотечния PR, ще получим обширен списък, включващ телевизионни пресконференции, пресконференции пред обикновена аудитория; стенни вестници, листовки, буклети, паметки, илюстрирани пощенски картички; библиотечни пътеводители (общи, специализирани и т.н.); списъци на новопостъпили заглавия; диапозитиви; библиотечни филми; различни видове библиотечни витрини; изложби; библиотечни екскурзии; разнообразни други мероприятия(11).

Срещат се и класификации на „каналите“, при които водещи не са технологиите (и още по-малко средствата), а съдържанието на дейностите като: първично запознаване с библиотеката; редовно информирание за библиотечните услуги и мероприятия; диференцирано поднасяне на информация до отделни групи потребители; дейности, ориентирани към различни обществени групи (изложби, четения) и т.н.

Тук е мястото да се посочат общите допирни точки между PR и обслужването на потребителите (Public Service) - по линия на пропагандиране формите на обслужване, при мероприятията по запознаване на потребителя с предлаганите от библиотеката услуги и т.н.(12).

Излишно е да се отделя място за допирните точки между PR и библиотечната социология и психология. Тяхното значение е вън от съмнение. Общуването изисква да се познава съответната среда, следователно цялата PR дейност е тясно свързана с резултатите на емпирични социологически проучвания на определени аудитории или групи. Подобни изследвания са направени още при оформянето на германските библиотечни връзки с обществеността(13). Значение за обезпечаването на PR работата с познания върху механизмите на въздействие и за аудиторията има изучаването на интеракцията *библиотекар-потребител* („клиент“); представата за образа на библиотекаря, която съществува в определени среди; ролята на библиотекаря при ориентирание на потребителя(14). Тук може да се добави още и отлично поз-

наване на процесите на мотивация при отделните категории читатели (или потенциални потребители на информация) и овладяването на ситуации и поведение, и дори създаването на такъв библиотечен микроклимат, при който на читателите да бъде приятен всеки контакт с библиотеката(15). Цялата досегашна практика (скандинавска, британска, швейцарска, САЩ) категорично сочи, че „връзки с обществеността“, „пропагандиране на библиотечната дейност“, „популяризиране на библиотечните услуги“ (или както и да наречем спонтанните намерения да се получи нещо от обществото в полза на библиотеката) не могат да се провеждат сами за себе си. Бихме могли да продължим това твърдение по посока на категоричната констатация, че PR не дава реални резултати, ако не почиства на моделиране на евентуалната реакция или не е свързан с пилотно изследване на аудиторията.

Естествено би било да има относителен консенсус по отношение технологии като маркетинга и PR за техните специфики и сфера на приложение. Обособяването им в българската теория и практика е стъпка към по-ясно открояване на възможностите и евентуалното им приложение и към въвеждането на някои корекции в библиотековедските концепции и практическа работа. Изясняването на съдържанието на библиотечния PR позволява понятието маркетинг да се лиши от илюзорната представа, че е универсален ключ за разрешаване на повечето проблеми на българското библиотечно дело.

Независимо, че в конкретни случаи

маркетинговата дейност изземва и функции на PR, в литературата съществува строго разграничение между двете сфери (разглеждани в рамките на стратегическия мениджмънт). Пазарът, който има решаваща роля при маркетинга, е в подчинено положение при PR, т.е. комуникацията се координира чрез пазар, но не се ръководи чрез него. Наблюденията върху езика на PR-въздействието дават допълнителни аргументи като още един белег за обособяването на PR спрямо маркетинга(16).

Водеща роля при разграничаването на PR от маркетинга трябва да е уговорката, че не всичко е PR, но и не всичко в библиотечната работа е маркетинг. Преди да се разсъждава с какво маркетингът ще допринесе за успеха на библиотеката, трябва да се помисли, че общи за двете технологии стъпки са далеч по-важни отколкото хипотетичния дъжд от субсидии и рязко нарастване на продажбите. Става дума за дължителните изследователски процедури, свързани с проучване на съответната околна среда (аудитория, публика). Социологическите изследвания са първата важна стъпка, чрез която може да се отговори каква е ситуацията и какви са условията, при които трябва да се работи. Никакъв маркетинг няма да се осъществи, ако не се знае към кого ще е насочено маркетинговото послание; и никакво приемане на посланието особено сред институциите и лицата, от които се очакват субсидии, няма да има, ако въз основа на социологическата картина PR не е свършил своята работа. Не бива да се забравя, че комуникационния процес без ясно дефиниран приемател е практически без-

резултатен. За успеха на маркетинга PR е в състояние да осигури утвърждаването на смислово натоварен образ, ясно послание и съответното привличане.

Що се отнася до критерият „носи ли пари“ то усвояването на PR принципи и технологии обезпечава – макар и не пряко – парични постъпления за библиотеките. Защото „марката“, известността, прекият контакт, в крайна сметка обезпечават припознаване, внимание и доверие, основни за резултатна пазарна ситуация. Ще оставя без внимание спекулациите за липсата на PR философия. Ще посоча само, че прилаганото по отношение на маркетинга понятие „философия“ има крайно неточно съдържание. Не случайно много от използващите го чужди автори признават по един или друг начин неговата условност.

Заслужава внимание и въпросът къде и как ще се срещнат обществото и библиотеката. За ефективността на тази среща PR играят не спомагателна, а водеща роля, защото те са в състояние да привлекат внимание към библиотечните ресурси и услуги и да ги представят (промоционират). Всъщност PR е средството, което може да спомогне за осъществяването на желаното „приоритетно библиотечно ориентиране към потребностите и особеностите на съвременната социокултурна ситуация“(17). Изказваното от Р. Абаджимаринова виждане за успешната промоционална политика на библиотеките и за необходимата промяна на технологията на действие от „отвътре-навън“ към „отвън-навътре“, може да се реализира чрез овладяването и цялостното прилагане на PR техноло-

гиите(18). Може да се приведат още много примери за изключително важната роля на библиотечния PR по отношение на мерките, но не искам да отегчавам читателите.

Годината 2002-а бележи началото на припознаването на библиотечния PR. Пряко това се извършва чрез навлизането на тематиката в дневния ред на научни конференции, и то не като се преразказва теорията, а се разглеждат отделни, по-ориентирани към практиката проблеми. Ракурсите са PR като средство за изграждане на имидж, спецификата на PR дейност в академичната библиотека, ролята на PR-мена и библиотекаря в доминираните от PR процеси. Интерпретациите могат да се обединят условно около постановката, че PR разкрива нови перспективи пред библиотеките и е важен с оглед управяването на комуникацията(19).

Още по-важно е косвеното потвърждение на приоритетността на PR в актуалната библиотечна работа. Какво друго е програмата „@ your library“ ако не в основата си една разгърната PR дейност/програма(20). Седемте „цели на българската кампания към обществото“ могат да бъдат обезпечени единствено чрез комплексното прилагане на PR технологиите. Тяхната същност може да се резюмира с изграждане на известност и доверие, увеличаване на ползваните библиотечни услуги, създаване на условия за засилено финансиране(21). Всичко това са христоматийни примери за приложение на PR в библиотечната сфера. Стру-

ва ми се, че „@ your library“ е повратната точка, от която насетне трябва да се престане с псевдо „маркетинговите“ спекулации и се открият възможностите за реалното приложение на маркетинговите и PR технологии в библиотечната област. Стига, разбира се, интересът към PR да не се окаже поредната мода или наивно очакване, че някой от богатите западни фондове ще осигури няколко командировки или ще организира едно-две светски мероприятия. Защото прилагането на PR технологиите не е еднократен акт, а постоянна, с различни пикове (кампании) дейност.

Разбира се, фетишизирането на PR е също толкова опасно, колкото неговото подценяване и пренебрегване. Успешният библиотечен PR почива върху принципа за диференциацията. Още съвсем ранните проучвания върху някои PR форми показват, че те са комуникационна техника, строго специфична за отделните видове библиотеки. Независимо от общите принципи и методики практическото реализиране разкрива отчетливи своеобразия спрямо отделните обекти. Осъществяваната чрез PR интеракция подлежи на диференциация за различните видове библиотеки, към отделни типове потребители, обществени групи, библиотечен персонал и т.н.(22). Какви форми на PR ще използва дадена библиотека зависи от ясно дефинирани приоритети, фиксирани ресурси и възможности.

При всички случаи обаче не бива да се пренебрегва същността на PR като отличителен белег на съвременната библиотека, като основно съдържание на понятието „ефективна библиотека“ на съвременния етап(23).

Бележки

1. Първите проучвания на авторката в областта на библиотечния PR датират от 1995–1996 г.; от учебната 1997/98 г. тя чете курс „Връзки с обществеността“ в Колежа по библиотечно дело (сега КБИТ). Обобщена практика и систематизирано изложение върху теорията вж. в: **Русинова, Е.**, Библиотечен пб-лик рилейшънс. С., 2003.
2. Комуникационната маркетингова призма обстойно е изложена в: **Абаджимаринова, Р.**, Книгата. Интегрирана маркетингова комуникация. С., 2000.
3. Вж. **Ronneberger, Fr.**, Ruehl, M. Theorie der Public Relations. Opladen и цит. там литература.
4. Ibid, 50–51, 54.
5. Обстойно и най-прилежно изложение в: **Wilcox, D.**, Ault, P., Agee, W. Public Relations. Strategies and Tactics. 3th ed. New York, 1992, 149–229.
6. Сравни напр. основни подходи в: **Kies, C.** Problems in Library Public Relations, New York, 1974; **Roberts, A.**, Blandy, S. Public Relations for Librarians. Englewood, Col., 1989.
7. **Rehm., M.** Lexikon Buch, Bibliothek, Neue Medien. Muenchen, 1991, p. 206; Cp. с.; **Hacker, R.** Bibliothekarisches Grundwissen (4 neubearb. Aufl.). Muenchen et al., 1983, p. 227.
8. **Oeffentlichkeitsarbeit** und Werbung. Ein Handbuch fuer allgemeine oeffentliche Bibliotheken. Solothurn, 1995. (По-нататък: OAW).
9. **Angoff, Al.** Public Relations for Libraries. Essays in Communications Techniques. Wesport, London, 1973, **Selbmann, S.** Zur Oeffentlichkeitsarbeit wissenschaftlicher Bibliotheken (ein theoretischer und empirischen Beitrag). Pullach bei Muenchen, 1975, 145–158.
10. **OAW**, 86–87, ср. с популярното изложение на **Оксли, Х.** Принципи на пб-лик рилейшънс (връзки с обществеността). Бургас, 1993, 86–87, **Русинова, Е.** цит. съч., 100–104.
11. **OAW**, p.26sq, 59–74. **Roberts, A.** Blandy, S., op. cit., p. 34–51; **Selbmann, S.**, op. cit., 51–77.
12. Вж. например: **Evans, G. E.**, Amadeo, A. J., Carter, T. L., Introduction to Library Public Service (5th ed.) Englewood, Col. 1992, 87–88, 133–162, 192.

13. **Selbmann, S.**, op. cit., 79–139.
14. **Heidthmann, Fr.** Zur Sociologie von Bibliothek und Bibliothekar. Betriebs und Organisationssoziologische Aspekte. Berlin, 1973, p. 269, 296–316.
15. **Lancaster, Fr. W.**, What is User Friendly? Urbana. Champaign, Ill., 1987; **Sanctis, F. de** Federighi, P. Publico e biblioteca. Nuove frontiere dell lavoro educativo all uso del libro. Roma, 1981.
16. **Kies, C.** Marketing and Public Relations for libraries. Metuchen, N.J., London, 1987, 3–11, 146–147.
17. **Абаджимаринова, Р.** Необходимост от комерсализация на библиотечната дейност // СБИР в началото на 21 век (Доклади, XI ННК), Пловдив, 2002, 53–55, цитат от с. 53.
18. Пак там, с. 54.
19. **Русинова, Е.** Public Relations – отличителен белег на съвременната библиотека // „Библиотеки, четене, комуникации“ (ННК, Велико Търново, ноември 2002). В. Търново, 2003, 129–138; **Златева, М.** Връзките с обществеността при изграждане имиджа на библиотеките и ролята на библиотекаря, пак там, с. 139–144; **Тодорова, В.** Връзки с обществеността в академичните библиотеки; **Тодорова, Т.** PR техники при изграждане на съвременния имидж на университетската библиотека, **Златева, М.** Ролята на PR-мена за изграждането на библиотечните колективи - доклади пред националната научна конференция Библиотеки, четене, комуникации, Велико Търново, ноември 2003.
20. **Юрченко, Е.**, Попова, А. За кампанията @ your Library ТМ // СБИР. Бюлетин, № 2, 2002, 13–15.
21. Вж: листовката @ your Library (Вашата библиотека, Библиотека „Захари Княжески“, Стара Загора, б. д. (есен, 2002).
22. Вж. **Angoff, Al.** op. cit.; **Usherwood, B.** The visible library: Practical PR for Public Librarians. London, 1981; **Kohn, R.**, Tepper, K. Have you got what they want?, Metuchen, N.J., 1982 и др. Cp. с. **Edsall, M. S.** Library Promotion Handbook, Phoenix, Arz., 1980.
23. **Русинова, Е.** Ефективната библиотека, доклад – ННК, „Библиотеки, четене, комуникации“, Велико Търново, 2003.

ИЗБОР НА РЕДНА ДУМА

ЗА ИМЕНАТА НА АВТОРИ, ПИШЕЩИ ПОД ПСЕВДОНИМ/ПСЕВДОНИМИ

ВИОЛЕТА ЛЮДСКАНОВА

Предлаганият материал представя комплексно проблема за избор на редна дума за имената на автори, които пишат под псевдоним. Част от информацията няма да е нова за колегите-каталогизатори, тъй като тя съществува в българските правила за описание, които са изработени въз основа на Парижките принципи за каталогизация, приети през 1961 г. Трактовата на случаите, в които лицата се явяват с различна библиографска идентичност обаче е нов момент в развитието на принципите за каталогизация. Допуска се изключение от основното правило при произведения, които се описват под имената на техните автори. За редна дума винаги да се избира една и съща форма на името, под която авторът е посочван най-често в изданията на произведенията му.

Това разграничаване е възприето в практиката на редица страни. На организираната от ИФЛА Първа конференция на експерти за международни правила за каталогизация през 2003 г., по предложение на каталогизаторите от Франция, то бе обсъдено и залегна в проекта за нови „Международни принципи на каталогизацията“. За улеснение поместваме и формулировката, включена в проекта:

„Когато едно лице, фамилия или колективен орган използва различни

имена или различни форми на името си, за всяка отделна идентичност трябва да се избира отделна утвърдена форма на редната дума.“

1. Лице, публикуващо под един псевдоним

Ако всички произведения от едно лице са публикувани под общ псевдоним, за редна дума се избира този псевдоним. Когато е известно истинското му име, от него се прави обща препратка.

2. Лице, публикуващо под различна библиографска идентичност

Ако едно лице публикува под две или повече библиографски идентичности, т.е. произведенията му от един вид се издават под един псевдоним, а произведенията от друг вид – под друг псевдоним или под истинското му име, всяка група произведения се описва под редната дума, използва на за тази група. Връзката между двете редни думи се осъществява в традиционните каталози чрез справочна картичка, а не чрез обща препратка. В българската издателска практика има случаи, в които едно лице използва различни форми на името си (фамилно или бащино) за различни видове произведения. В този случай подходът трябва да бъде като при използване на псевдоним.

Например:

Емилия Анкова е автор на художествена литература за деца и художник илюстратор на собствените си книги. Художествените произведения издава под псевдоним, а когато ги илюстрира използва истинското си име.

Редна дума за художествено произведение Еми Лия

Редна дума за илюстратор Анкова, Емилия

Справочна картичка

Еми Лия

За произведенията, на които е илюстратор виж под истинското – име Емилия Анкова

Мария Брайкова публикува поезия под псевдоним (Иза Свени), но използва истинското си име, когато се явява в ролята на съставител или преводач.

Редна дума за художественото произведение Свени, Иза

Редна дума за съставител или преводач Брайкова, Мария

Справочна картичка

Свени, Иза

За произведенията, на които е съставител или преводач виж под истинското ѝ име Мария Брайкова

Иван Любенов Боев публикува художествена литература под бащино име (Иван Любенов) и историко-документална проза – под фамилното си име.

Редна дума за художествената литература Любенов, Иван

Редна дума за историко-документална проза Боев, Иван

Справочна картичка

Боев, Иван Любенов

За художествените произведения на автора виж под Иван Любенов

3. Лица, публикуващи под общ псевдоним

Ако две или повече лица си сътрудничат и използват общ псевдоним, той се използва за редна дума, когато се описва произведение, което е резултат от общото сътрудничество. От отделните имена се правят общи препратки.

Например:

Deadly weapon / Wade Miller

Wade Miller е общ псевдоним на Bill Miller и Bob Wade

Редна дума за основното описание Wade Miller

Общи препратки от Bill Miller и Bob Wade към псевдонима

The detective short story : A bibliogr. / By Ellery Queen

Ellery Queen е общ псевдоним на Frederic Dannay и Manfred B. Lee

Редна дума за основното описание Queen, Ellery

Общи препратки от Frederic Dannay и Manfred B. Lee към псевдонима

Ако лица, публикуващи под общ псевдоним, издават произведения и под собствените си имена или под други псевдоними, публикуваните самостоятелно произведения се описват под името, под което са издадени. От тях се прави препратка „вж и“ към псевдонима.

Например:

Rowutree's elect cocoa : A poster /
Beggarrstaff Brothers

Beggarrstaff Brothers е общ псевдоним на художниците James Pryde и William

Nicholson, които правят изложби (и издават каталози) и под собствените си имена.

Редна дума за основното описание
Beggarrstaff Brothers

Общи препратки от James Pryde и William Nicholson към псевдонима

препратки „вж и“

Pryde, James
Вж и Beggarrstaff Brothers

Nicholson, William
Вж и Beggarrstaff Brothers

ИЗБОР НА РЕДНА ДУМА ЗА ИМЕНАТА НА ДУХОВНИЦИ ОТ НЯКОИ ИЗТОЧНОПРАВОСЛАВНИ ЦЪРКВИ

В последно време в библиотеките постъпват значителен брой книги на руски език (и в превод от руски на български), писани от духовни лица. Много често оформлението им затруднява каталогизатора при избор на редна дума, тъй като в книгите се посочват различни форми на името на автора, наглед противоречащи си. Справочниците, в които може да се направи справка, също са недостатъчни. Затова в настоящия материал публикуваме нашите предложения за избор на редна дума, както и допълнителни сведения за духовните санове, използвани в източноправославната църква, които да подпомогнат работата на каталогизатора.

Образуването на редната дума за име на руско духовно лице зависи от това, към коя категория на духовенството се отнася авторът. За руското православно духовенство е прието делението на черно (преминало през послушничество в монашество и получило духовно име) и бяло (постъпващо на духовна длъжност като светско лице и затова запазило светското си име). Българското духовенство (макар и не винаги да е използвана същата терминология) също се разделя по този признак (неженени и женени духовни лица).

В досегашната ни практика редната дума за произведения на духовници включва „духовното или светското име в зависимост от това, под кое име е по-известно

Общо наименование	черно духовенство	бяло духовенство	степен
Епископи	патриарх екзарх митрополит архиепископ действащ епископ викариен епископ		III-висша
Презвитери	архимандрит игумен	протопрезвитер свещеник протойерей	II-средна
Дякони	архидякон йеродякон	архидякон протодякон	I

лицето. Когато за редна дума е възприето духовното име, към него се прибавя редно числително, ако има такова, означението на духовния сан и географското наименование на страната или местността, в която се разпростира дейността на духовното лице. Когато духовното лице се представя с няколко духовни степени, за редна дума се взема името, придружено от най-високия сан.“ Подобна е и руската практика: редната дума е във формата на личното име, на фамилията или на прякора на духовника. След редната дума в скоби се посочва идентифицираща информация, която може да бъде: светското име на лицето (винаги, когато е известно), години на раждане и/или смърт, ако има възможност да бъдат установени. При отсъствие на гореспоменатата информация, се посочва последният по време духовен сан и географско прилагателно, посочващо мястото на служене. В останалите случаи посочването на сан не е задължително. Този подход е възприет и при оформлението на книгите.

В българската каталогизационна практика е уместно да се спазват досегашните правила за образуване на редна дума за имената на духовници - духовното име с пояснение за най-високия духовен сан. От всички варианти на името могат да се направят общи препратки, ако се прецени, че това е необходимо.

Имената на най-известните по име или прякор духовници се посочват в редната дума във вида, в който те са най-известни (канонизирани).

в изданието	в редната дума
Иоанн Златоуст Иоанн Златоустый Иоанн Златоуст, архиепископ Константинопольский	Иоанн Златоуст
Серафим, иеромонах Саровской пустыни Мошнин, П. И Серафим Саровский	Серафим Саровский
Протоиерей Иоанн Кронштадский Иоанн Ильич Сергиев	Иоанн Кронштадский
Преподобны Сергей игумен Радонежский чудотворец Сергий Радонежский Варфоломей	Сергий Радонежский
Николай Кузанский Николай Кребс	Николай Кребс
Иоанн Лествичник Иоанн Лествица Иоанн, игумен Синайской Горы, Лествица	Иоанн Лествичник
Иосиф Володский Иоанн Санин	Иосиф Волоцкий
Архимандрит Игнатий Брянчанинов Епископ Игнатий Брянчанинов Дмитрий Александрович Игнатий, епископ Кавказкий и Черноморский	Игнатий Брянчанинов

В редната дума за произведение, чийто автор е представител на бялото духовенство, се посочва фамилията, личното и бащиното име по общите правила за образуване на редна дума за произведение с индивидуален автор.

в изданието	в редната дума
Протоиерей Александр Менъ Светлов Эммануил Боголюбов Андрей А. Павлов	Менъ, Александр Владимирович
Диакон Алексей (Щуров)	Щуров, Алексей

Има редица издания, в които наред с личните имена е посочено „майка“, „сестра“, „брат“, приети като обръщение към духовно лице. Ака няма сведение за друго име или за духовен сан, то за редна дума се приема името, посочено в книгата и съответното пояснение.

в изданието	в редната дума
Мать Тереза	Тереза, мать
Сестра Иоанна	Иоанна, сестра

но

Отец авва Дорофей	Дорофей авва
-------------------	--------------

(Авва – думата е от еврейски език и означава „отец“, „отче“. У християните в началото се употребява като обичайно обръщение към Бога. В латинския език добива смисъл на „абат“ – игумен на манастир).

В редната дума може да бъде поместено само лично име (духовно или светско), ако липсват други сведения или са такива, че не могат да се използват като идентифициращи. В такъв случай за разграничаване могат да се използват само години.

в изданието	в редната дума
Святая Тереза имени младенца Иисуса Тереза Малая (1873–1897)	Тереза, св. (1873–1897)
Святая Терезия, монахиня Santa Teresa de Jesus	Тереза, св. (?–1582)

Ако в изданието авторът е посочен чрез обръщението „Мать“, „Сестра“ и др.п., в редната дума то се посочва като автор (по възможност с години).

Мать (1878–1973)

В много книги на руски (и в преведени на български от различни езици) се посочва, че лицето е канонизирано за светец. Понякога става дума за известни светски личности, за които този факт от биографията им не е широко известен и няма особена идентифицираща роля. Такъв е случаят например с Томас Мор. Голяма част от имената на тези автори отдавна се влезли в каталозите (традиционни и машинни) на българските библиотеки във форми, които не съдържат пояснението „свети“. Затова най-уместно е в българската практика да се запази досегашното положение на представяне на имената на лица, които са известни като писатели, държавници и т.н. Пояснението „свети“ („св.“) да се добавя само към имена на лица, които нямат светска дейност и не са известни с нея.

Определения на някои санове в Руската православна църква (и българска)

Архидякон – „глава на дяконите“. Почетна титла на главния дякон в голям манастир или на дякон, който служи при патриарха.

Архиепископ – „глава на епископите“. Свещенослужител от висшата (трета) степен в християнската църковна йерархия. Може да бъде глава на автономна църква и дори на автокефална от по-нисък ранг (архиепископия).

Архиерей, йерарх, архипастир – общо название на свещенослужителите от висшата (трета) степен в християнската църковна йерархия: епископ, архиепископ, митрополит, екзарх, патриарх.

Архимандрит – по-висше звание на свещеник-монах, почетна титла на настоятелите в големи мъжки манастири.

Архипастир – друго наименование на архиерей.

Викарий – от латинската дума *vicarius* – заместник, наместник. Епископ, който помага на архиепископа или на митрополита при управлението на епархията.

Владика – на гр. – „Деспотис“ – едно от наименованията на митрополита. Обръщение към епископ, митрополит, архиепископ, патриарх.

Дякон (гр. служител) – свещенослужител от най-ниската – първа степен в църковната йерархия, помощник на свещеника при богослужението и при из-

вършване на тайнствата.

Дяконите са:

- протодякон (старшидякон) – главен дякон в епархия, служещ при действащ епископ или при патриарх; почетно звание на дякон, получено като награда;
- йеродякон (дякон-монах);
- архидякон (почетна титла на главния дякон в голям манастир; дякон, който служи при патриарх);
- иподякон – църковен служител, между четец и диакон, който изпълнява някои спомагателни действия при богослужението; обикновено прислужва на архиепископа.

Епархиално събрание – висш църковен орган в епархията, при съдействието на което тя се управлява. Състои се от равен брой представители на клира и на миряните.

Екзарх – В Древна Гърция той е ръководител на жреците. Във Византия – управители на самостоятелни области. В днешното значение екзархът е архиепископ, натоварен да ръководи дадена Църква или част от нея. Поради наложената схизма след обявяването на султанския ферман от 1870 г. Българската православна църква се представлявала от екзарх, тъй като не е била автокефална.

Епархия – църковно-административна териториална единица в православната църква, управлявана от архиепископ.

Епископ (архиепископ) – надзорник. Свещенослужител от висшата (трета) степен в църковната иерархия. В този сан се посвещават свещеници, които са приели монашески сан (напр. архимандрит). Епископи са: викариен епископ (викарий), действащ епископ, архиепископ, митрополит, екзарх, патриарх

Игумен – звание на йеромонах, обикновено настоятел на мъжки манастир.

Игуменка – висш монашески сан за монахиня, обикновено настоятелка на женски манастир.

Йерей – гр. „свещеник“. Свещенослужител от средната – втора, степен на християнската църковна йерархия; свещеник, презвитер.

Йеромонах – свещеник-монах.

Йеросхимонах – монах от йерархическата степен презвитер, който е дал обет да води изключително строг монашески живот.

Католикос – буквално означава „вселенски“. Титла на върховните йерарси на Арменската и Грузинската църква, който съответства на патриарх.

Клир – всички свещенослужители и църковнослужители; духовенство.

Митрополит – една от висшите титли на черното духовенство – вторият след патриарха, духовен сан; глава на епархия.

Презвитер – „старейшина“ = йерей, свещеник.

Протоерей (протопрезвитер, протопоп) – свещенослужител от втората степен в християнската църковна йерархия.

Протопрезвитер – първи от старейшините или отличие на свещенослужители.

Литература

Ръководство за азбучни каталози на книги. София : НБКМ, 1989.

Фунтикова, Светлана Петровна. Православные библиотеки: прошлое и настоящее. – Москва: МГУКИ, 2002.

Коев, Тотю и Георги Бакалов. Християнски справочник. София : Анубис, 2001.

Християнство. Словарь. Москва : Республика, 1994.

Скляревская, Галина Н. Словарь православной церковной культуры. Санкт-Петербург : Наука, 2000.

НОВИНИ

На 27 май в Народната библиотека „Св.Св. Кирил и Методий“ бе открита изложбата „Поета на усмивката“. Тя представи с оригинални архивни документи пътя в литературата на известния поет Лъчезар Станчев, от рождението на който се навършиха 95 години. Очертани бяха най-значимите успехи на поета – премираната от СБП в 1930 г. първа стихосбирка „Безшумни дни“, голямата награда за поезия за 1939 г. за стихосбирката „Земя под слънце“, участието му в началото на вестник „Весела дружина“, както и в основаването и ръководенето в продължение на 11 години на достигналото над 100-хиляден тираж списание „Славейче“. Показани бяха с ценни снимки близките отношения на Лъчезар Станчев с Елин Пелин, Леон Болийо, Елисавета Багряна, Атанас Далчев, Емил Коралов, Борис Ангелушев.

НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА: ПОСЛЕСЛОВ

НАТАЛИЯ ТЮЛИНА

Преди тридесет години излезе моята книга „Националната библиотека: Опит за типологичен анализ“(1). Тази книга се ползва и досега(2), тъй като през последните години не са правени подобни изследвания. Като автор това не може да не ме радва, но като човек, който е близък до този проблем, този факт ме огорчава и безпокои. Защото за изминалите години в дейността на националните библиотеки по света настъпиха доста промени, които се отразиха на формите на осъществяване на техните типологични функции. Тези изменения започват в средата на XX век и са свързани с развитието на информационните технологии. Тяхното влияние нарастваше постепенно и новостите, които през 60-те и 70-те години само се набелязваха, окончателно се утвърдиха чак в края на столетието. Затова редица положения, които в книгата бяха формулирани най-общо, днес могат да бъдат уточнени и детализирани. Тъй като нямам възможност да представя разгърнатата картина на ситуацията, ще се опитам конспективно да изложа своята оценка за настъпилите промени и да внесе предизвиканите от тях поправки в някои положения в книгата.

I

Изграждайки функционалната система на националната библиотека, аз

приемах, че библиотеката като учреждение, което организира общественото ползване на документи е родово понятие. Националната библиотека като вид се намира на първото ниво на неговото разчленение. Родовите функции на библиотеката са изграждането на фондове, чрез което се осигурява наличността на документа, библиографската информация, която осведомява за неговото съществуване и обслужването, чрез което се задоволява потребността от самия документ. Типологичните функции на националната библиотека са по същество специфични форми на тези родови функции и се обуславят от нейното обществено предназначение, което се състои в държавността, изразена чрез подчинеността на дейността на националната библиотека на интересите на държавата, финансовата и административната ѝ принадлежност към нея и общодържавния мащаб на нейната отговорност. Националната библиотека винаги е изпълнявала тези функции със забележката, че при нея задачата за изграждане на фонда се решава чрез две отделни функции: изграждане на фонд от национални документи и изграждане на фонд от чуждестранни документи, които се ръководят от различни цели и принципи.

Освен това, по силата на държавността, от средата на XX в. националната библиотека започна да подпома-

га утвърждаването и развитието на национални библиотечни системи в отделните страни, при формирането на които е необходима организационна и методическа консолидация. В книгата са определени четири от тези нови форми и насоки на нейната дейност и са наречени функции от системен произход: централизация и координация, методична функция, научноизследователска функция и международно библиотечно сътрудничество.

Днес обаче трябва да признаем, че при определянето на тези функции, аз съм нарушила формулирания от мен самата принцип, че от вида като първо ниво на разчленение на родовото понятие „библиотека“ зависи максималната степен на обобщаване на различни форми на дейност на националната библиотека в единна функция. Така, всяка от родовите функции съдържа по няколко форми на дейност на националната библиотека. Функцията изграждане на фонда се състои от подбор, съхраняване и опазване. Библиографската функция обхваща поддържането на националната библиографска регистрация и сводния каталог, а обслужването – ползването на документите и библиографски справки. Колкото до посочените функции от системен произход, то всяка от тях е посветена на решаването само на една, достатъчно тясна задача. Освен това, редица национални библиотеки изпълняват и други аналогични тесни функции, които не са споменати в книгата. Например, те са центрове за непрекъснато библиотечно образование, консултативни центрове по въпроси, свързани с новите технологии и т.н. Заедно с това,

всички тези функции са насочени към обща цел – усъвършенстване на работата на библиотеките в страната. Оттук може да се направи и изводът, че посочените в книгата четири функции от системен произход са само отделни реализации на една и засега единствена функция, която може да се нарече съдействие за развитието на националната библиотечна система или накратко лидерство.

Така, функционалната система на съвременната национална библиотека се състои от пет функции: изграждане на фонд от национални документи, изграждане на фонд от чуждестранни документи, библиографска регистрация на националните документи, обслужване и лидерство.

Интересно е да се отбележи, че английският специалист Питър Лор(3) групира всички функции на националната библиотека в три комплекса, които до голяма степен са сходни с предлаганата функционална структура: писмено наследство (изграждане на фондовете), инфраструктура (взаимодействие с националната библиотечна система) и обслужване (в общонационален мащаб). Той обаче използва това групиране само при характеризирането на конкретни национални библиотеки, всяка от които според него дава предимство на една или друга група функции и за съжаление не продължава тези обобщения за построяването на цялостна функционална система на националната библиотека.

Като имаме предвид, че функционалната система на националната библиотека се е изграждала постепенно и продължава да се развива, не е изклю-

чена възможността в бъдеще да се появят нови функции, като някои от тях бъдат резултат на разширяването на областта на влияние и усъвършенстването на отделни форми на осъществяване на една или друга от съществуващите функции. Така например, в последно време се забелязва засилване на вниманието на националните библиотеки към тяхната културна мисия. В обхвата на дейността на много от тях все по-голямо място заемат изложбите, лекциите, литературните вечери, специалните програми. Стремещт библиотеката да бъде влиятелен център в културния живот на страната е осезаем. Може да се предположи, че това е резултат от обективната необходимост да се противостои на разпространението на заплашително агресивните и уродливи форми на поп-културата. Не е изключено в бъдеще функцията обслужване да се раздели на две самостоятелни функции: информационно обслужване и културно-просветна. В полза на това предположение говори фактът, че посочените начинания имат свои специфични цели, които се различават от целите на основното обслужване и в резултат на това имат своя собствена аудитория, която е различна от контингента на основните посетители на националната библиотека. Подобно разделяне се подкрепя и от факта, че с постоянното разрастване на мащабите на дигитализация на фондовете на националните библиотеки (включително на изобразителните и музикалните материали) се откриват перспективи за активно систематично сътрудничество на националните библиотеки с музеите и музикалните учреждения.

II

Нека разгледаме какви са промените във всяка от функциите на националната библиотека през последното десетилетие.

Изграждане на фонд от национални документи

Новите форми и видове носители на информация (това се отнася както за националните, така и за чуждестранните документи) вече имат трайно място във фондовете на националните библиотеки. Появявайки се като копия на печатни произведения, с увеличаването на количеството на публикациите, произведени само върху нови носители, те получиха равни права с отпечатаните документи. Така завърши "нежната революция" на промяна на предишния производствен признак на библиотечния материал (печатно издание) със социален (предназначение за обществено ползване).

Променя се характера на исторически основополагащото задължение на националната библиотека – комплектуване и съхраняване на материали, получавани като задължителни екземпляри. В края на 70-те години Британската библиотека направи революционно предложение да сподели това задължение с други библиотеки в страната. Идеята получи подкрепа и в други страни и се осъществява от все по-голям брой национални библиотеки. Както е известно и в Русия се разработва проект за разпределен фонд от този вид документи.

Развива се бързо нов начин за съхраняване на печатните издания – диги-

тализацията. На този процес на първо място се подлагат най-ценните и стари материали, чието ползване представлява опасност за съществуването им.

Появи се нов проблем - съхраняването на електронните носители на информация, които са изложени както на техническо остаряване поради постоянното обновяване на форматите, така и на физическо износване. Във връзка с това на поредното заседание на Конференцията на директорите на националните библиотеки (CDNL) беше основан Комитет по съхраняване на електронната информация, а през 2001 г. Конференцията предложи на ЮНЕСКО да приеме специална резолюция за мерки за осигуряване на непрекъснат достъп до електронните ресурси и запазване на електронното наследство за бъдещите поколения.

Както е известно, нито една национална библиотека не е успяла да постигне абсолютна пълнота на придобиване и запазване на националната печатна продукция. Във всички страни има категории документи, които не са постъпили във фондовете на националната библиотека. Затова изглежда, че е по-точно да се говори не за изчерпателна (както това беше посочено в книгата), а за максимално възможна пълнота на фонда от национални материали в националната библиотека.

Изложеното по-горе подсказва следната уточняваща характеристика на разглежданата функция:

В книгата:

Функция за изграждане на фонд от национални документи, която се осъществява на основата на принципа на изчерпателна пълнота на комплектуването и вечно съхраняване.

Нова редакция:

Функция за изграждане на фонд от всички форми и видове национални документи, независимо от начина на тяхното производство, която се осъществява от националната библиотека самостоятелно или в сътрудничество с други библиотеки в държавата на основата на възможната максимална пълнота на тяхното придобиване и на осигуряването на тяхното физическо запазване и постоянно съхраняване.

Изграждане на фонд от чуждестранни документи

Характерните за втората половина на XX в. непрекъснато количествено нарастване на новите публикации, разширяване на географските области на тяхното производство, увеличаване на броя на езиците, на които се издава и тематично разнообразие (да не споменаваме финансовите затруднения), направиха все по-трудна задачата на националните библиотеки да изградят фонд от чуждестранни документи. Не случайно кооперирането ѝ с други библиотеки започна и постигна най-много успехи точно в тази област. С въвеждането на автоматизацията и телекомуникацията в библиотечната практика ситуацията започна да се променя. Възможността с помощта на съвремен-

ните технологии на ползвателя да се осигури широк и оперативен достъп до документите, независимо от тяхното местонахождение, както и бюджетните ограничения доведоха до постепенно намаляване на обемите на набавяните нови чуждестранни документи в националните библиотеки.

Може да се предположи, че тази тенденция ще продължи и в бъдеще. Съсвършенстването на технологичния напредък на библиотеките във всяка страна, необходимостта от национален фонд от чуждестранни документи ще се сведе до минимум, който ще се ограничава от целта да се осигури справочната дейност с подръчни материали, от придобиване на материали с уникална ценност и материали от специфичен интерес. При тези условия, този фонд на националната библиотека няма да се различава по характера си от аналогични фондове на други научни библиотеки и по този начин ще загуби външното си типологично значение. С едно изключение – между чуждестранните материали от фонда на националната библиотека има една особена категория – патриотика. Възможно е в бъдеще само тя да представлява предмет на типологична отговорност на националната библиотека.

Засега изглежда целесъобразно да се направи следното уточнение в характеристиката на разглежданата функция:

В книгата:

Функция за изграждане на фонд от чуждестранни документи, която се осъществява на основата на принципа на

максимална пълнота на комплектуване и съхраняване в рамките на интересите и възможностите на държавата.

Нова редакция:

Функция за изграждане на фонд от всички форми и видове чуждестранни документи, независимо от начина на тяхното производство, осъществявана самостоятелно или в сътрудничество с други библиотеки в държавата на основата на максимална пълнота на комплектуване и съхраняване в рамките на интересите и възможностите на държавата.

Библиографска регистрация на националните публикации

Увеличаването на броя на новите форми и видове публикации и все по-голямата им роля за информационното обслужване поставиха на дневен ред задачата за тяхната библиографска регистрация. Тя е от значение не само защото отсъствието на такава регистрация ощетява потребителите, но и защото националната библиография е задължително звено в световната програма UBCIM, чрез която националната библиографска регистрация придобива световно значение. Днес, и в отделните страни, и в ИФЛА се работи по методичните и юридически аспекти на тази задача.

Във връзка с разрастването на сътрудничеството на националните библиотеки в областта на изграждането на фонд от документи, получени като задължителни екземпляри съставянето

на националната библиография също преминава на кооперативна основа.

Наред с печатната форма националната библиография започва да се разпространява на магнитни ленти, CD-ROM и чрез Интернет.

Съдбата на националния своден каталог също има двойствен характер. От една страна с нарастването на броя на автоматизирани библиографски бази данни и разширяването на достъпа до тях постепенно отпада необходимостта от национален своден каталог. От друга страна, тъй като библиотечният свят все още се разделя на информационно богат и информационно беден, лишените от възможност да ползват електронни средства имат остра необходимост от традиционния своден каталог на каталожни картички и в печатна форма.

За съжаление, макар и по-рано на този въпрос да се отделяше голямо внимание, по отношение на регистрацията на първичните източници на информация няма нищо ново. Засега само някои национални библиотеки си поставят задачата да се превърнат в национални информационни центрове за метаданни.

Изглежда целесъобразно названието на тази функция да отговаря точно на целта. Вместо „функция за създаване на източници на библиографска информация“ да се приеме „функция за текуща и ретроспективна библиографска регистрация“.

На основата на посоченото по-горе нейната характеристика се оформя така:

В книгата:

Функция за създаване на източници на библиографска информация на основата на принципа на общодържавен по територия и универсален по тематика обхват на регистрираните документи.

Нова редакция:

Функция на текуща и ретроспективна библиографска регистрация на всички видове и форми национални документи, независимо от начина на производството им, осъществявана самостоятелно или в сътрудничество с други национални библиографски агенции, на всякакъв вид носител, на основата на общодържавен по територия и универсален по тематика обхват.

Обслужване

Въпросът за общодостъпността на фондовете на националната библиотека получи ново решение. Противоречието между тяхното използване и съхраняването им се преодолява с дигитализацията, която позволява да се решат едновременно и двете задачи.

Факторът териториална отдалеченост на потенциалния ползвател от националната библиотека загуби значение благодарение на телекомуникационните средства.

Възможността националната библиотека да установява връзка с външни бази данни, включително и в чужбина, открива за нейните потребители потенциален достъп до всички национални и световни ресурси.

На основата на информационните

технологии се появиха нови форми на обслужване: връзка он-лайн, обслужване без посредник (когато търсената информация се ползва непосредствено от персоналният компютър на потребителя), информация за дейността на националната библиотека чрез Интернет и т.н.

Независимо от новата възможност фондовете на националната библиотека да се ползват извън нейната сграда, натоварването на читалните не намаля, а в много случаи продължава да се увеличава. Това очевидно се обяснява с привлекателността на новите форми на обслужване, които тя предоставя на място. Като резултат националните библиотеки са принудени да предприемат частични ограничения на достъпа до читалните. Утвърждава се формулата: „Националната библиотека - библиотека от последна инстанция“, която обаче може да бъде оправдана само при наличие на добре развита национална библиотечна инфраструктура и съвременни средства за предаване на информация. Общоприетият от другите видове библиотеки „подбор“ на потребители, който се основава на тяхната социална или професионална категория, отстъпва пред принципа, базиран на спецификата на неговите потребности. За посетителите на националната библиотека трябва да се задава не въпросът „кой“, а „защо“.

Разширяването на междубиблиотечните връзки и възможността за пряк достъп от една библиотека до фондовете на друга без посредник доведоха до окончателно отмиране на ролята на националната библиотека като център на МЗС.

Посоченото в книгата задължение за

приоритетно обслужване на запитвания, свързани с решаването на задачи от държавно значение не е типологично. На първо място, защото съществуват библиотеки със специално предназначение да обслужват парламенти, правителства, министерства и т.н. За тях това задължение е типологично. На второ място, независимо от тези библиотеки, не само националните, но и много други библиотеки при необходимост дават „зелена улица“ на запитвания от особено значение.

Като се вземат предвид тези съображения, изглежда целесъобразно следната характеристика на функцията на обслужването:

В книгата:

Функция за обслужване с документи и библиографска информация, която се осъществява на основата на принципите на общодостъпност с приоритет на запитвания, свързани с решаването на задачи от държавно значение.

Нова редакция:

Функция за обслужване с документи и информация, която се осъществява на основата на общодостъпност и, без да се изключва възможността за определени ограничения, осигурява на потребителя достъп до документи, които се съхраняват във фонда на националната библиотека и информация за национални и световни ресурси.

Лидерство

С развитието на междубиблиотеч-

ните връзки и преминаването на библиотечните процеси на нови технологии се разширява водещата роля на националната библиотека в националната библиотечна система.

След анализ на англоезичната библиотековедска литература от последните години И.Ю. Багрова определя следните основни форми на реализация на тази функция: разработване на стратегически документи за развитието на националното библиотечно дело, инициране и разработване на национални програми в областта на библиотечното дело, изработване на национални ръководства, правила и стандарти по отделни насоки на библиотечното дело, провеждане и поддръжка на научни изследвания, изпълнение на ролята на център по някои насоки на библиотечното дело, съдействие за кооперирането и координацията в работата на библиотеките, извършване на консултации, съдействие за продължаващото образование на библиотекари(4).

Накратко тази функция може да се характеризира като съдействие за развитието на националната библиотечна система чрез оказване на методична, научно-организационна и други форми на помощ.

III

Промените във функционалната система на националната библиотека през втората половина на XX в., които станаха особено интензивни в неговия край, позволяват да се направят следните изводи.

Към средата на XX в. приключи съществуването на националната биб-

лиотека като самодостатъчен организъм. Нейното по-нататъшно развитие тръгна по линията на интеграция с националната и световната библиотечна система. В национален план, започвайки с подпомагане на библиотеките от страната при изпълнението на техните функции, националната библиотека към края на века разшири сътрудничеството и върху осъществяването на своите собствени функции. Така, от библиотека измежду другите библиотеки, през библиотека за другите библиотеки тя постепенно се превръща в библиотека, която заедно с другите библиотеки се движи към органична интеграция с тях в истинска единна система.

Морис Лайн характеризира тази насока на развитие на националната библиотека като „разпределение“(5). В нашата страна определението „разпределен“ вече е официален термин за фонд от задължителни екземпляри. И все пак, не можем да го смятаме за удачен, тъй като в него е заложена идеята за разделяне докато всъщност разглежданият процес представлява обединение.

В отношенията с чуждестранните партньори също се забелязва тенденция към интеграция. Програмите за коопериране на ресурси, за обмен на автоматизирани данни и др. водят потенциално към създаване на „световна“ национална библиотека. Засега това понятие, както и понятието за „световна библиотечна система“ има концептуален характер, но вече се осъществяват първите стъпки към неговото практическо осъществяване. Така например, Британската библиотека, Немската библиотека и Кралската библиоте-

ка на Холандия работят по доста амбициозен проект, който въплъщава тази идея. Той се нарича „Европейска библиотека“ и трябва да представи всички национални библиотеки в Европа като единен източник на информация за европейското културно и интелектуално наследство.

Интеграционни процеси протичат и в самата национална библиотека. Печатните носители на информация образува единен фонд с електронните. Традиционните форми на обслужване представляват единна система за задоволяване на информационните запитвания на потребителите заедно с новите форми, за които се използва компютърна и комуникационна техника. В чуждестранния библиотечен печат такава национална библиотека, която в своята дейност интегрира традициите и новаторството се нарича „хибридна“. Това определение толкова точно характеризира същността, че може да се разглежда като нов термин.

Предложеният типологичен модел на национална библиотека е построен на основата на най-характерните черти и отчетливи тенденции в националните библиотеки по света. Степента на съответствие на отделните национални библиотеки с този идеален модел е различна и зависи от условията в съответната страна. Трите групи национални библиотеки, определени от Питър Лор, се отличават една от друга не само по това, върху кои функции съсредоточават вниманието си. Разлики те между тях свидетелстват също и за различните степени на тяхната типологична еволюция. Пропастта между възможностите на националните биб-

лиотеки в информационно богатите и информационно бедните страни се увеличава с всяка изминала година. Това се обяснява най-вече с различията в темповете на еволюция. Като цяло по-бързо или по-бавно всички национални библиотеки се движат в една посока. И именно това дава основание те да бъдат причислявани към един вид и оправдава съществуването на техния общ типологичен модел. Подобен модел може да се разглежда като еталон, с който се проверява пълнотата на типологичната самореализация на всяка конкретна национална библиотека и отчитането на получените данни при управлението на нейното развитие. Този модел може да се използва и при разработването на индивидуални модели на новосъздаващи се национални библиотеки.

Това от своя страна обуславя правомерността на съществуването на общи принципи на изграждането на индивидуалните модели на национални библиотеки. В книгата те са формулирани, но днес е необходимо едно съществено допълнение. Там са назовани четири групи обективни фактори, които трябва да се вземат предвид при избора на начин на осъществяване на всяка от типологичните функции: потребността на обществото от библиотечно обслужване, текущ репертоар на националните публикации, състояние на националното и световното библиотечно дело, състояние на правната основа на дейността на националната библиотека. Данните от последното десетилетие показват необходимостта към тях да се добави пети фактор: състояние и перспектива на технологична-

та база на националната библиотека и на цялата национална библиотечна система.

В заключение на всичко казано дотук неволно си спомням мрачните предсказания на някои песимисти от 50-те години на миналия век за бъдещето на националната библиотека. Тя не рухна под тежестта на новите обстоятелства и не се превърна във вкаменено хранилище на печатната книга, както ѝ беше предричано. В XXI век националната библиотека влезе като библиотека, която може да отговори на съвременните изисквания със съвременни методи, като библиотека, намерила своя ниша в съвременното информационно пространство.

Преведе Александра Дипчикова

Бележки

1. Тюлина, Н. И. Национальная библиотека: Опыт типологического анализа. – Москва : Кн.палата, 1988.

2. Това пролича на Общоруската научно-практическа конференция „Национальные библиотеки субъектов Российской Федерации : координация и взаимодействие“, 21–22 февруари 2001 г., Ижевск.

3. Lor, Peter. Guidelines for legislation for national library services. – Paris : UNESCO, 1997. – p. 5.

4. Баргова, И. Ю. Национальные библиотеки в предверии 21 века. (По материалам англоязычной литературы 1997–2000 г.). – Фонд от непубл. обзори, реферати и преводи на Руската държавна библиотека.

5. Line, Maurice. The next ten years in national libraries : an overview// Alexandria, 2000, vol. 12(3), p. 199.

През юли 2003 г. почина Наталия Тюлина, изтъкнат руски библиотековед и библиограф, дългогодишен сътрудник на Руската държавна библиотека и директор на библиотеката на ООН „Даг Хамшелд“ в Ню Йорк. На международната професионална общност тя бе позната като главен редактор на списанието „Библиотековедение и библиография за рубежом“ и най-вече със забележителната си монография „Националната библиотека: опит за типологичен анализ“. С уважение към приноса на Наталия Тюлина за теоретичното изясняване на проблемите на националните библиотеки сп. „Библиотека“ помества нейната последна статия, в която са систематизирани наблюденията ѝ за въздействието на новите информационни технологии и социалните промени върху типологичната характеристика на тези институции.

XIV НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА СБИР „БИБЛИОТЕКИТЕ И ПРОМЕНИТЕ В СЪВРЕМЕННОТО БЪЛГАРСКО ЗАКОНОДА- ТЕЛСТВО“, ВАРНА, 3–4 ЮНИ 2004 Г.

XIV Национална конференция беше поредната ежегодна среща на нашия професионален съюз. Трябва да отбележим, че за първи път от създаването на СБИР досега конференцията се проведе извън София. Повод за това бе любезното предложение на колегията от Регионалната библиотека в град Варна. Разглеждайки това предложение, Управителният съвет на СБИР реши, че има много положителни страни в това, конференциите да се изнесат извън столицата. По този начин ще се засили с укрепването на позициите на водещите наши библиотеки в отделните региони; по-широката пропаганда на постиженията в областта на библиотечното дело; популяризирането на работата на СБИР в страната и в отделните региони и библиотеки.

Конференцията откри кметът на Варна г-н Кирил Йорданов, в присъствието на г-н К. Бандутов – зав. отдел „Култура и духовни дейности“ в Община Варна. Участниците бяха приветствани от проф. Стефан Данаилов – председател на Комисията по културата към 39-то Народно събрание. В приветствието си той подкрепи инициативата за форум по проблемите на библиотеките и промените в съвременно-

то българско законодателство и изработването на Закон за библиотеките.

Отправени бяха покани в Министерството на културата към Дирекция „Регионална културна политика“, Дирекция „Авторско и сродни права“ и Националния център за книгата, но за съжаление се отзова само представител на НЦК.

Писма в подкрепа на форума бяха получени и от редица държавни и обществени институции.

Темата на конференцията беше „Библиотеките и промените в съвременното българско законодателство“. В приетия меморандум, поместен по-нататък, се съдържа информация за участниците и гостите на конференцията, както и за становищата, около които се обединиха участниците. Затова ще се опитам да дам някои сведения за хода на самата конференция и нейната организация.

Докладите на участниците бяха групирани в четири основни сесии и трябва да отбележим, че бяха изключително актуални, концептуални и не на последно място – атрактивни. В първата сесия – „Библиотечно законодателство“ – бяха изслушани доклади, свързани с проблемите на европейското и американско библиотечно законодателс-

тво (Ваня Грашкина и Нанси Болт – гост на конференцията, представител на Колорадската библиотечна асоциация и щатски библиотекар на щата Колорадо); за законодателни възможности, третиращи ролята на Националната библиотека за съхраняването на националното писмено културно-историческо наследство (А. Дончева, А. Тотоманова, Ал. Дипчикова) и др.; за общи проблеми на библиотечното законодателство (Евг. Русинова).

Във втората сесия – „Съвременното българско законодателство и библиотеките“ – беше застъпена особено важната проблематика за интелектуалната собственост, личните данни, личната свобода и конфиденциалност и библиотеките (Евг. Петкова, Ант. Преславска, Р. Тодорова, Н. Ружди)

Третата сесия под надслов „Нормативни проблеми на обществените и училищните библиотеки“ беше особено интересна. Директорите на няколко големи обществени библиотеки в страната споделиха своите виждания и своята практика в релациите „библиотеки-мениджмънт“, „библиотеки-местна власт“, „библиотеки-финансиране“ и др. (М. Кацарова, Ем. Милкова, А. Михова, Т. Койчева, М. Иванова). Споделено беше и виждане за развитието на нормативната база на училищните библиотеки (Зл. Иванова).

Четвъртата сесия – „Нормативна база за библиотечните дейности“ – даде представа за библиотечната стандартизация (Сев. Гълъбова, С. Илиева) и за проблемите, свързани с нормативното осигуряване на организацията и опазването на библиотечните фондове

и читателското потребление (Кр. Папазова и М. Аргирова, К. Иванова).

За първи път на конференцията беше дадена възможност за много и разнообразни презентации, които предизвикаха изключителен интерес с актуалността и оперативността на информацията, предоставена на библиотечната общност. Поради голямото им тематично разнообразие най-общо могат да се групират така: презентации на проекти (И. Михайлова за проекта ABLE, Д. Бърдарски за проектите на НЦК при МК); презентации на традиционни и нетрадиционни издания (Издателство „Хермес“, А. Гергова за енциклопедия „Българска книга“, Кр. Димчева и Е. Демирев за електронната библиография „Николай Лилиев“); презентации за услуги на фирми (Евро офис ООД, Агенция ПУЛСАР, Софтлиб ООД, РС-ТМ ООД, Индекс ООД); презентации на отделни библиотеки (Столична библиотека, отдел „Официални издания“ на НБКМ).

Управителният съвет на СБИР се бе справил успешно с организацията, привличайки за съдействие Български информационен консорциум, Евро офис ООД, Агенция ПУЛСАР, Индекс ООД, Софтлиб ООД, РС-ТМ ООД.

Специално трябва да отбележим изключително добрата организация, осигурена от директора и колегите на Регионалната библиотека – Варна. Не на последно място ще споменем и добрата и спокойна професионална атмосфера, царяща на конференцията, и веселата, непринудена и „игрива“ обстановка на коктейла.

Анета Дончева

МЕМОРАНДУМ

от XIV Национална конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници „Библиотеките и промените в съвременното българско законодателство“, Варна, 3–4 юни 2004 г.

XI Национална конференция на СБИР се проведе от 2 до 4 юни 2004 г. в град Варна с любезното домакинство на Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“. Конференцията бе открита от кмета на град Варна – Кирил Йорданов. Писмено приветствие бе получено от проф. Стефан Данаилов, председател на Комисията по култура към 39-то Народно събрание.

В работата на конференцията участваха 173 души:

- ръководители и библиотечни специалисти от регионални, общински и читалищни библиотеки;
- представители на университетски библиотеки;
- представители на НБКМ и други научни библиотеки;
- представители на образователни институции в областта на библиотечно-информационните науки;
- училищни библиотекари;
- представители на специални библиотеки и на Центъра за независим живот;
- представители на Асоциацията на българските книгоиздатели и на отделни издателства;
- читалищни секретари и представители на общински отдели „Култура“;
- представител на Националния център за книгата към Министерството на културата;
- представители на фирми за: биб-

лиотечен софтуер, за библиотечно обзавеждане, за разпространение на чуждестранна литература и информационни продукти и услуги.

Гост на конференцията бе г-жа Нанси Болт, член на Колорадската библиотечна асоциация и щатски библиотекар на щата Колорадо, САЩ.

Работата на конференцията протече в четири сесии:

1. Библиотечно законодателство.
2. Съвременното българско законодателство и библиотеките.
3. Нормативни проблеми на обществените и училищните библиотеки.
4. Нормативна база за библиотечните дейности.

Изслушани бяха 22 доклада. Писмени становища в подкрепа на необходимостта от библиотечно законодателство бяха получени от Съюза на българските журналисти, Съюза на българските преводачи, Съюза на лексикографите в България и Сдружението на българските печатари.

В хода на дискусиите участниците се обединиха около следните становища:

- В процеса на демократизация и преход към гражданско общество липсата на национална стратегия и на съвременна нормативна база затруднява работата на библиотеките и оказва силно негативно въздействие върху качеството на информационното осигуряване на обществото.

- Новоприетите закони и произтичащите от тях подзаконови документи, касаещи библиотеките, не допринесоха за уреждане на статута и финансирането на тези институции.

- Процесът на присъединяването на България към Европейския съюз изисква съвременно библиотечно законодателство, съобразено с Насоките на Съвета на Европа, каквато практика вече съществува в другите европейски страни.

- Не е защитен статутът на библиотечно-информационния специалист, което води до назначаване на неспециалисти в библиотеките, а трудовото възнаграждение в повечето случаи е под минималния осигурителен праг.

- Въпреки приемането на новия Закон за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения, се наблюдават проблеми, по-важните от които са:

- намаляването на броя на депозираните документи;

- контрола върху депозирането;

- разширяването на обхвата на произведенията с електронни публикации в цифров формат;

- липсата на облекчения за издателите.

- Отсъствието на ново законодателство и адекватно финансиране за библиотеките е една от причините за кризата в българското книгоиздаване.

- Съвременното българско законодателство поставя пред библиотеките предизвикателства и изисквания, свързани със интелектуалната собственост върху новите носители на информация, възпроизвеждането на интелектуална собственост, защитата на личните дан-

ни в библиотеките, личната свобода и читателската конфиденциалност

- Не са решени напълно редица административно-организационни въпроси, свързани със статута на бившите окръжни библиотеки, които по смисъла на ПМС 153 на МС не са регионални. Все по-остро се откроява потребността от методични центрове на областно ниво за видовете библиотеки от съответната територия.

- Липсата на нормативна база води до нееднакво равнище в работата на библиотеките от един вид, като определящи в тяхното развитие са предимно субективните фактори. В следствие на това, гражданите в различните населени места получават неравносложни библиотечно-информационни услуги.

- Нормативните документи, уреждащи отделните дейности, са морално и технологично остарели, не съответстват на изискванията на съвременната библиотечно-информационна практика, на приетите нови общи закони, а за някои дейности дори няма такива.

Участниците в конференцията са обединиха около следните предложения:

1. В разработваната от Министерството на културата Национална културна стратегия да се предвиди специален раздел за библиотеките. Да се очертаят по-конкретно тяхната роля и задачи в Националната информационна стратегия. СБИР е готов да окаже съдействие с участие на експерти или с предложения за текстове.

2. Да бъде подготвен общ законопроект за различните видове библиотеки, хармонизиран с изискванията на Съвета на Европа и основните поло-

жения на националната стратегия, който да съдейства за изграждането на ефективно действаща библиотечна мрежа. За целта под ръководството на СБИР да се сформира Работна група от експерти и библиотечни мениджъри, която да разработи и представи пред Министерството на културата вариант на законопроекта.

3. По отношение на законопроекта за националната библиотека, иницииран от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, се оформиха две мнения:

- да бъде самостоятелен, внесен паралелно с общия законопроект за библиотеките;
- да представлява раздел от общия законопроект.

4. Да се разработи пакет от поднормативни документи, който да осигурява високо качество на основните библиотечни дейности и да кореспондира с новоприетите закони и международните стандарти и нормативи. Още веднъж бе подкрепено становището на СБИР за промени в ПМС № 153, като се даде статут „регионална библиотека“ на 27-те бивши окръжни библиотеки в настоящите областни центрове.

5. Да се ускори приемането и утвърждаването в Министерството на културата на разработената от Народната библиотека и предоставена за разглеждане „Инструкция за подпомагане на контрола по депозита от регионалните библиотеки“.

НОВИНИ

На 27 и 28 май т.г. в НБ „П.Р. Славейков“ – Велико Търново се проведе годишното съвещание на краеведско обединение „Мизия“. Гостуваха дългогодишни краеведи като проф. Марин Ковачев, Теменужка Михайлова и Радка Христова, работили в обединението от основаването му през 1965 г.

Ежегодната среща на краеведите от четирите библиотеки – във Велико Търново, Габрово, Ловеч и Плевен – бе посветена на автоматизацията на тяхната работа. Библиотеките работят с двете най-разпространени в страната програми за автоматизация на библиотечните процеси AB и ISIS под WINDOWS.

Коментирани бяха възможностите за ретроконверсия на краеведските картотеки на четирите библиотеки, които са в обеми около и над 250 000 описания с информация за региона и с хронологичен обхват от 1878 г. до наши дни. Поставен бе въпросът за представяне на базите данни в Интернет и ползването на други информационни технологии.

Разгледани бяха и проблеми на комплектуването на литературата, свързана с края, породени от липсата на централен и местен депозит, съгласно Закона за депозиране на българската печатна продукция и породените от това липси в краеведските фондове и сбирки. Реши се също да се отбележи по подходящ начин предстоящата 40-годишнина от основаването на „Мизия“ догодина.

Вили Томова

СБОРНИК С ДОКЛАДИ ОТ МЕЖДУНАРОДНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ СОФИЯ'2002 „БИБЛИОТЕКИТЕ, ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ“

АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ

От 14 до 16 ноември 2002 г. в София, под патронажа на Президента на Република България - г-н Георги Първанов, се проведе международната конференция „Библиотеките, гражданското общество и социалното развитие“. Тя бе организирана съвместно от Катедрата по библиотекознание, научна информация и културна политика при Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Съюзът на библиотечните и информационните работници и Департамента по библиотечен и информационен мениджмънт при Държавния университет в Емпория – САЩ.

Конференцията е четвъртата от серията такива с мотото „GLOBENET“, организирани последвателно в Канзас – САЩ (1995 г.), Варшава (1997 г.) – Полша и София (2000 и 2002 г.). Конференцията бе добър пример за разширяване на контактите на библиотечните специалисти, за преодоляване на границите и за утвърждаване на българската библиотечна колегия в международната. В нейната работа взеха участие около 90 представители от 22 страни от Северна Америка, Австралия и Европа – Албания, България, Чехия,

Гърция, Унгария, Литва, Латвия, Словения, Турция, Югославия, САЩ, Великобритания, Холандия, Италия, Германия, Македония, Русия, Полша, Румъния, Австралия, Канада и Украйна. Участниците бяха директори на национални библиотеки, президенти и представители на национални асоциации, библиотечни и информационни специалисти. На форума присъстваха директорите на националните библиотеки от Македония, Гърция, Турция, Югославия, България. Сред участниците бяха и около 40 студенти по библиотечно-информационни науки от Холандия, Италия, САЩ, Великобритания, Русия и България. Една от идеите на организаторите бе конференцията да се превърне в събирателно място на водещи специалисти с младата генерация, която ще поеме щафетата на библиотечната професия.

Сборникът с докладите от конференцията е вече факт. В него материалите обхващат проблемни области, които бяха обект на изложенията на участниците и които представляват широк интерес за библиотечните и информационните специалисти и всички, които имат отношение към въпросите на

библиотечно-информационната политика в глобализиращия се свят: информационно общество; гражданското общество и библиотеките; библиотечни асоциации; национални библиотеки; специални библиотечни проекти; академични библиотеки; библиотечно образование; технологии; библиотечно-информационната професия и др.

В сборника са включени 33 доклада на български или на английски език. Към всеки един от тях има резюме. В приложение са поместени: приветствието на президента на Република България към участниците в конференцията; Резолюция на участниците в конференцията; резолюцията на директорите на националните библиотеки от страните от Югоизточна Европа; адреси на участниците във форума и др. Обемът на сборникът е 292 страници.

Изнесените теми от авторите на докладите са следните: Райна Гаврилова – „Библиотеките и новата Икономика на знанието“; Александра Дипчикова и Антоанета Тотоманова – „Проблеми и решения при интеграцията на библиотеките в Националната информационна инфраструктура“; Катаржина Матерска – „Библиотеките в икономиката на знанието“; Роел Рийтберг – „Управление на съдържанието: нови възможности за информационните специалисти“; Улрике Енгел – „Основни бази данни от: К.Г. Зауер и Гейл: усъвършенстван достъп до информация в редица тематични области“; Ларс Леон – „Разкриване на глобалната информация в национален и международен мащаб в България“; Рома Харис и Надин Уейдън –

„Здравни информационни инфраструктури в Канада: трябва ли публичните библиотеки да участват“; Джудит Броуди-Престън и Тегуън Уйлямс – „Оценка на употребата на информация от организации за създаване на продукт с търговска стойност: примери от практиката на адвокатски къщи от Лондон“; Ясмина Нинков – „Детските библиотеки и гражданското общество“; Аудроне Глосиене – „Дистанционно обучение за библиотекари: създаване на компетентно информационно общество“; Ани Гергова – „Библиотеката като проводник на социална интеграция, толерантност и човешко достойнство: въпроси“; Нанси Болт и Снежана Янева – „Проект за сътрудничество между библиотеките на България и щата Колорадо. Модел за партньорство“; Тери Уич – „Преподаването на проблемите на гражданското общество при обучението по библиотечно-информационни науки“; Бел Алдерман и Патриша Милн – „Партньори в обучението: модел на сътрудничество“; Валентина Волинец – „Украинската библиотечна асоциация“; Джийн Приър – „Проектът на Американската библиотечна асоциация „Американско наследство“ – изграждане на гражданско общество чрез библиотечни дискуссионни групи“; Тефта Бузо – „Ролята на Албанската библиотечна асоциация в подкрепа на информационното общество“; Адолф Кнол – „Чешките библиотеки разширяват дигиталното си присъствие“; Етлева Доми – „Библиотечната система в Албания“; Анета Дончева – „Реформите в библиотечното дело в България след 1990 г.“; Лайла Милетич-

Вейзович – „Специални проекти за глобално сътрудничество“; Александра Вранеш и Зорица Ивкович-Савич – „Библиотеките – съкровищници на красотата на книгите и популяризатори на културното разнообразие и интелектуалната свобода“; Владас Булавас – „Литовската интегрирана библиотечно-информационна система (LIBIS) като част от Програмата за развитие на информационно общество“; Елена Койчева – „Адаптиране на висшето образование по информационни – търсещи системи към парадигмата на хибридната библиотека“; Иванка Янкова – „Университетските библиотеки в дигиталната ера“; Уанда Доул – „Стратегическото планиране като инструмент за изграждане на библиотеки с насоченост към потребностите на ползвателите“; Надя Терзиева – „Академичните библиотеки и транзакциите на знание“; Криста-Роуз Хутлоф – „От библиотекознание към информационен мениджмънт“; Йохан Корен – „Магистри или бакалаври? Значението на образователната степен при обучението за работа в публичните библиотеки“; Линда Ашкрофт – „Промени в продължаващото библиотечно образование, предизвикани от

преминаването към електронни ресурси“; Уолъс Кьолер – „Транснационализация на библиотечно-информационната наука в дигиталната епоха“; Ян Верхойвен – „Стаж и професионално развитие“; Флора Балино, Паоло Одасо и Федерика Рива – „Желая да стана добър информационен специалист в информационното общество.“

Съставители на сборникът с материалите от конференцията са проф. Херберт Ачлейтнер от Държавния университет в Емпория – САЩ и доц. Александър Димчев от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“.

Сборникът „Libraries, Civil Society and Social Development“ е полезен източник за информация за библиотекарите, информационни специалисти, преподаватели по библиотечно-информационни науки, студенти, експерти и управленци в областта на библиотеките и информационния сектор. В него са представени различни модели в развитие на библиотечно-информационния сектор в много страни по света. Той се разпространява чрез Катедрата по библиотечно-информационни науки при Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, тел. 870-42-36.

ОТНОВО ЩЕ БЪДЕМ ДОМАКИН НА ПРЕСТИЖЕН ФОРУМ

От 2 до 5 ноември 2004 г. нашата страна ще бъде домакин на международната конференция СОФИЯ'2004 „Библиотеки, глобализация и кооперация“. Тя е третата по ред, на подобно високо ниво, която се организира в България. Това е признание за уважението към нашата професионална общност.

Организатори на форума са Катедра по библиотекознание, научна информация и културна политика при Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Съюзът на библиотечните и информационните работници и Департаментът по библиотечен и информационен мениджмънт при Държавния университет в Емпория – САЩ.

За участие в конференцията ще бъдат поканени водещи библиотечно-информационни специалисти, преподаватели и експерти от много страни от Европа и Америка. Ще присъстват представители на ИФЛА, ЕБЛИДА, национални библиотечни асоциации. В рамките на форума ще се проведе среща на директорите на националните библиотеки от страните от Централна и Източна Европа. В един от дните на конференцията ще се разискват проб-

лемите на образованието по библиотечно-информационни науки. Предвижда се и провеждане на студентска сесия с участието на представители от Европа и САЩ.

Темите, които ще бъдат дискутирани са следните: Информационно общество и глобална перспектива; Национална информационна инфраструктура и глобална информационна инфраструктура; Библиотеки, коопериране и сътрудничество в глобалния свят; Информационен трансфер и технологии; Публикационната дейност в дигиталния свят; Управление на знанието и икономика на информацията; Интелектуална собственост и авторско право; Информационна сигурност и етика; Информационни стандарти; Дистанционно обучение; Дигитална информация и право; Влияние на политиката на Европейския съюз върху библиотечния сектор.

Конференцията ще се проведе в София, хотел Родина. Информация за участие може да се намери на сайта на форума:

<http://slim.emporia.edu/globenet/sofia2004/sofia2004.htm>

КНИГАТА КАТО МОДЕЛ НА ВСЕЛЕНАТА

ДОЦ. Д-Р ПЕТЪР ПАРИЖКОВ НА 60 ГОДИНИ

ИНТЕРВЮ НА ДОНКА ПРАВДОМИРОВА

Петър Парижков е роден на 10 февруари 1944 г. в с. Алеково, Свищовска община, Великотърновска област. Завършва висше образование по специалността „Българска филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Защитава дисертация на тема „Книжарството в България през Възраждането“. Хабилитира се в направление „Книгознание, библиотечнознание и библиография“. Чете лекции по дисциплината „Книгата в системата на социалната комуникация“ пред студенти от Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград. От 1994 г. е хоноруван, а от 1999 г. щатен преподавател в Колежа по библиотечнознание и информационни технологии по учебните дисциплини „Книгознание. История на книгата“, „История на книготърговията“, „Основи на книгоиздаването“ и „Книжовната култура на Българското възраждане“. Ръководител е на катедра „Книгоразпространение и общообразователни дисциплини“ в колежа.

Изследва историята на българската книга, книгоиздаване и книготърговия от XIII в. до днес. Има над 150 публикации по тази тематика – монографии, статии, доклади и др. По-важни от тях са книгите „Възрожденски книжари“ (съставител, редактор и съавтор), „Апостоли на книгата“ и др. Участва в създаването на енциклопедия „Българска книга“.

Доцент Парижков, вие сте известен книговед, който носи дълбоко в себе си духа на възрожденското просветителство и книголюбие. Откъде идват тези добродетели у вас?

На първо място идват от моя роден край. Роден съм в Дунавската равнина, в село близо до Свищов – град с възрожденски просветителски и революционни традиции. В моето юношество завинаги у мен се всели старопрестолният Търновград с исторически предания и легенди, които пленяваха въображението ми. И възрожденският град Елена навлезе в живота ми – на

16 години като бригадир аз прокарвах път към връх Чумерна. Моите родители, деди и прадеди са хора селяни. Не са завършили висши науки, но им беше присъща жаждата за знания. Преди повече от 50 години баща ми и майка ми играеха на читалищната сцена – така, както е било през Възраждането. И двамата са ученолюбиви и будни. Баща ми си отиде твърде млад от света, но и досега помня как четеше на глас стиховете на Никола Вапцаров. Майка ми (тя е жива и дано още дълги години да живее) обича също да рецитира – знае наизуст поемата „Изворът на Бе-

лоногата“ от Петко Р. Славейков и много други стихотворения от българската литературна класика. В детството и в юношеството си прекарвах много часове сред книгите в библиотеката на читалище „Слънце“ в моето родно Алеково. Оттук бликат изворите на възрожденското просветителство и книголюбие у мен.

Още на 16-годишна възраст вие публикувате първите си стихове в списание „Родна реч“. По-късно печатате и в други издания. През 1975 г. излиза първата ви самостоятелна стихосбирка „Откриване на радия“. С други думи – утвърждавате се като поет. Но в последните години като че ли не публикувате стихове...

Вашите наблюдения са верни. През миналата година отпечатах някои стари и по-нови стихотворения в антологията „Будни огнища“. За да издадеш книга сега, са нужни пари. Вероятно аз не знам как да привличам спомоществатели. Но стихове пиша „тъй както умея“ и от време на време.

Разкажете нещо за своя професионален път като редактор...

Започнах да се занимавам с този „занаят“ твърде отрано. Първата година от военната ми служба премина на южната граница, а втората – в редакцията на в. „Граничар“ (имаше такъв вестник и аз съм много задължен на неговия главен редактор полковник Стоян Стоянов). После работих в Българската телевизия. Дълги години бях зав.-отдел „Поезия“ и отговорен секретар на в. „Пулс“ – издание за младите таланти в литературата и изкуството. И сега редактирам книги. Изобщо редактирането е прекрасна школа за ов-

ладяване на българския книжовен език.

Как се роди сборникът с документални очерци „Възрожденски книжари“, на който вие сте съставител и редактор, а освен това и автор на въстъпителната студия и на още 21 очерка? За вас той е емблематичен знак...

Сборникът „Възрожденски книжари“ излезе през 1980 г. в престижното издателство „Наука и изкуство“, но моето пътуване към него започна доста по-рано. Спомням си, че на моя романтичен студентски таван (ах, тези наши обсерватории на поезия!) четях с увлечение и наслада книгата „За теб, мили роде“ с избрани статии, спомени и писма на Христо Г. Данов, издадена през 1968 г. Десет години по-късно тя беше преиздадена от същото пловдивско издателство, което носи името на бележития възрожденец (уви, сега то вече не съществува!). Четях Данов и потъвах в друго време, време на чист идеализъм, на възрожденска самопожертвователност пред отечествения олтар. А край мен се развихряше кариеризъм и словоблудие. От тях ме спасяваше възрожденецът. Конкретният подтик да се захвана с възрожденските книжари дойде от Симеон Игнатов – тогавашен генерален директор на Обединеното предприятие „Книгоразпространение“. През есента на 1977 г. той ме покани да стана отговорен редактор на бюлетина „Книгоразпространение“ и ми предложи да съставя сборник с документални очерци за книжарите през епохата на Българското възраждане. Вътрешно аз бях узрял и се залових за работа с истинско възрожденско вдъхновение (не преувели-

чавам ни най-малко). Привлякох и съмишленици, между които д-р Маньо Стоянов, проф. Марин Ковачев, проф. Николай Жечев, покойните вече Никола Ферманджиев и Георги Тахов и др. Дотогава се знаеше главно за неколцина от апостолите на българската книга – за Христо Г. Данов, за Отец Матей Преображенски, за Найден Йованович Татарпазарджичанина, за Никола Карастоянов... Другите бяха забравени. Моите колеги и аз „възкресихме“ от небитието имената на няколко десетки труженици и черноработници в полето на българската книжнина. Техният пример беше необходим за книжарите на съвременна България със своите актуални послания за самозабвенна служба на отечеството и рода български. Получи се солиден том с обем повече от 350 печатни страници с оригинална суперобложка от художника Развигор Колев. Тиражът е фантастичен за днешните условия – 20 000 екз., които се продадоха много бързо (цената от 2,87 лв. беше достъпна за всички). Благодарен съм на Симеон Игнатов за подкрепата и на научните рецензенти на сборника „Възрожденски книжари“ д-р Маньо Стоянов и проф. Румяна Радкова. Сборникът имаше щастлива съдба – влезе в научно обращение, цитиран беше многократно в енциклопедии и в сериозни научни издания. Признавам – „Възрожденски книжари“ бяха моят личен шанс за по-нататъшно развитие като изследовател на българската книга.

После вие издавате „Апостоли на книгата“ (кн. I, 1984, кн. II, 1986), написвате и защитавате дисертация на тема „Книжарството в България през Възраждането“...

Да, успехът на „Възрожденски книжари“ ме насърчи да продължа своите проучвания. Постепенно разширявах изследователското поле в посока преди и след епохата на Възраждането. Така написах, а издателство „Д-р Петър Берон“ публикува „Апостоли на книгата“. Те съдържат документално-публицистични очерци за бележити личности и дати в историята на книжарството у нас. Натрупах достатъчно материал и реших да го осмисля, да го систематизирам и да стигна до определени изводи. Написах и защитих дисертация на тема „Книжарството в България през Възраждането“. Дълга благодарност за насърчението, което получих от доц. Любен Атанасов (сега покойник) и от проф. Ани Гергова. Тяхната морална подкрепа беше решаваща за насочването ми към книгознанието.

Доколкото знам, вие подготвяте ново монографично изследване за българското книжарство. Разкрийте част от замисъла.

Поставил съм си амбициозната задача да изследвам цялостно книжарството в България от XIII в. до наши дни в социокултурен аспект. За читателите може би ще е интересно да научат, че първият документиран факт за продажба на българска книга се отнася към 40-те години на XIII в. по времето на цар Иван Асен II (1218–1241). Този факт е свързан с един от най-ценните български книжовни паметници от края на XII или началото на XIII в. – Болонски псалтир. На страница 126-та има приписка, която съобщава, че йеромонах Даниил е купил ръкописа от Теодор Граматик от с. Равне (дн. Рамне), бли-

зо до Охрид. Светилникът на българското книжарство не угасва и в условията на чуждоземното иго. Около 1559 г. Кара Трифун открива първата средновековна българска и славянска книжарница в Скопие, в която продава венецианските издания на българина Яков Крайков. А за какво говорят близо петдесетте книжарници през Възраждането? Въпреки изпитанията и превратностите на времето в своето многовековно съществуване книжарството в България неотменно изпълнява мисия в полето на културата и народната пробуда, служи не на себе си, а на обществото, на народа. Такава е сърцевината на моя изследователски труд.

Вие участвахте в написването на енциклопедия „Българска книга“...

За мен беше чест да приобща усилията си към творческите дирения на моите колеги, които работиха наистина с възрожденски дух за успешната реализация на проекта. Първата порода си енциклопедия за родната книга, създадена под ръководството на проф. Ани Гергова, вече е на пазара. Нека читателите и специалистите да оценят нейните достойнства. За мен остава чувството на удовлетворение и (простете за нескромността!) на гордост, че донякъде и аз се уподобих на френските енциклопедисти от XVIII в.

Забелязала съм, че обичате афоризмите, сентенциите и често ги употребявате...

Те са синтез на мъдрост и образно мислене. Да вземем афоризма на Фр. Бейкън (1561–1626): „Книгите са кораби на мисълта, които странствуват по вълните на времето и грижливо носят

своят скъпоцен товар от поколение на поколение...“ Как ви се струва? Блестящо изразена идея за книгата като победа на разумния човек над Времето и Пространството. Често напомням този афоризъм на моите студенти.

През април т.г. вие участвахте в XI Международна конференция по книгознание „Книгата и световната цивилизация“ в Москва. Какъв беше нейният основен замисъл?

Аз участвах с доклад за руската печатна книга в България от XVI в. до началото на XX в. като интелектуален мост за духовно общуване между двата братски народа – българския и руския. Зададох ми много въпроси. Ласкава се от мисълта, че изнесената от мен информация е била полезна за чуждестранните колеги. А основният замисъл е закодиран в наслова на конференцията – книгата винаги е била и ще бъде крайъгълен камък в градежа на световната цивилизация.

В навечерието на 24 май т.г. след десетгодишно прекъсване излезе брой 18-ти на Кирило-Методиевския вестник „За буквите – О писменехъ“. Вие сте в състава на работния екип, който реализира изданието. Какво е неговото бъдеще според вас?

Изданието възкръсна из небитието. „За буквите“ събуди изключителен интерес както сред българската културна и научна общественост, така и в чужбина. Стигна и до град Самара – център на честванията по повод 24 май т.г. в Русия, и до Ватикана. Вестникът беше връчен на Негово Светейшество Папа Йоан Павел II. Очевидно тиражът е недостатъчен. Но електронният вариант на изданието може да се намери

на адрес: www.kbd-bg.org. Предричам щастлива съдба на вестник „За буквите“, който оттук нататък ще бъде издаван от Колежа по библиотекознание и информационни технологии. Неговата кауза е благородна – да отстоява нашата културна идентичност в обединена Европа и да изтъква неопценимия принос на България в световния напредък.

Какво е за вас книгата?

Ще си послужи с великолепната ме-

тафора „Гутенбергова галактика“, изобретена от проф. Хърбърт Маршал Маклуън. Макар той да предрича нейния залез, аз вярвам в бъдещето на печатното слово. Галактиката на Гутенберг непрекъснато се разширява. В този смисъл аз възприемам книгата като модел на Вселената...

Благодаря ви, доц. Парижков. Желая ви нови творчески сполуки в избраното поприще!

Н О В И Н И

На 1 юли в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ бе открита изложбата „Варна – спомени с четка и обектив“. Тя бе организирана от Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ и Варненския исторически музей.

Изложбата разкри неповторимата атмосфера на някогашна Варна на границата на XIX–XX век. Старинния град, изчезнал под напора на модерния свят, бе представен с оригинални картини, документи, снимки, текстове и вещи от периода 1879–1940 г. Впечатляващи бяха платната и акварелите на Милен Сакъзов, Александър Мутафов, Христо Каварналиев и Георги Велчев. Между оригиналните фотографии се забелязаха тези на Степан Хаджолян, Карл Албрехт, Онорий Марколеску.

СПИСАНИЕ „УТРО“ –

ИЗДАНИЕ, СЪДЪРЖАНИЕ, ЗНАЧЕНИЕ

РОСИЦА АНГЕЛОВА, ДИМО ДИМОВ

Точното наименование на списанието е „Утро“ – месечно литературно-научно илюстрирано списание⁽¹⁾, което е изписано на фон на изгряващо слънце. То, както и други подобни на него списания от годините след Освобождението, е рожба на нашата учителска интелигенция. Инициатор за издаването му, негов редактор-издател и художник е Давид Панайотов⁽²⁾. Дългогодишен сътрудник е М. Москов, а само за няколко месеца – Д. Михайлов. Някои от броевете Панайотов подготвя и сам, без преки помощници.

Списанието излиза най-напред в Русе, където Д. Панайотов е назначен за учител. Тук, заедно с М. Москов, той подготвя и издава първите три броя в две издания в периода май–август 1892 г. От септември с. г. до май 1893 г. и януари 1894 г. списанието се издава вече в Шумен, тъй като неговите издатели са назначени за учители в града. Между другото през април 1893 г. те отпечатват второ (шуменско) издание на бр. 1 от май 1893 г. От февруари до април 1894 г. списанието се издава в Силистра⁽³⁾, където Д. Панайотов за кратко е преместен за учител. През 1895 г. списанието не излиза, най-вероятно поради невъзможност да бъде издавано. Но поредната по номерация и страници книжка излиза през януари 1896 г., отново в Шумен, което продължава до март с. г. След това списа-

нието спира, въпреки че има обявление за неговото по-нататъшно издаване.

За посоченото време от май 1892 до март 1896 г. излизат общо 19 броя книжки, формат 24/32 см, комплектувани в 13 издания: 7 единични и 6 двойни книжки. От тези 13 издания, първите две се подготвят в Русе, което вече посочихме, 2 в Силистра и 9 в Шумен. Отпечатването е по-различно. В Шумен се отпечатват 7 издания (в това число и второто издание на кн. 1 от 1892 г.) – 6 броя в типографията на Спас Попов⁽⁴⁾ и един брой в типографията на Вл. Р. Блъсков; Русе – 2 издания, Силистра – 3, Търново – 2. Следователно, основната дейност по издаването на списанието – събиране на материалите, редактиране, отпечатване и пр. се извършва в Шумен. Тук то излиза и най-продължително време. Така че, списание „Утро“ е преди всичко „шуменско“ списание. Пълни комплекти от него са запазени в Народно читалище „Добри Войников“ в Шумен и в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ в София.

От редакционните съобщения става ясно, че списанието се разпространява в цялата страна. А също така и в чужбина, но конкретни данни за това няма. Към него проявяват интерес и са абониращи известни наши и чужди учени като проф. Марин Дринов, В. Качановски, А. Веселовски, Луи Леже (Фран-

ция), проф. Морфил и др.(5) Не е известен и тиража на списанието. Знае се само, че когато то се издава в Силистра, около 100 от абонатите му отказват да го получат и връщат книжките в редакцията(6). По този повод в редакционна бележка се казва: „Почти всички тези лица минават у нас за интелигентни, които могат да поддържат не само нашето списание, но и целия български периодичен печат. Ние не можем да си обясним другояче това тяхно равнодушие спрямо нашето списание, освен с тяхното предубеждение, че то има злочестината да се издава в Силистра, т.е. в един от второстепенните градове на България. Не по-малко е подействало против приемането на нашето списание и равнодушието на нашите интелигенти спрямо вървежа на нашата литература...“(7).

Съдържанието на списанието, определено от редакцията, се свежда до следното: „Нашето списание има за задача да се занимава главно с България. То ще помества статии по нашата история, етнография, език и литература; ще помества тоже и статии по педагогика, както и белетристични произведения, оригинални и преводни; във всеки брой ще се дава и доста обширен книжовен преглед“(8). В основни линии това определение на съдържанието се спазва. Нещо повече, в обем от 300 страници, издателите на списанието поместват съобщения, в които в повечето случаи се третират въпроси за пръв път в българската наука.

От материалите по български език и литература по-значими са тези, посветени на наши писатели и поети, както и поместените техни произведения.

Първи е представен Иван Вазов. „Дошло е време, се казва в статията на Д. Панайотов, да се запознаем по-отблизо с животописа на одного от нашите книжовни труженици, който е почнал да възбужда интерес в литературния свят, особено в славянския... далеч от всякаква тенденциозност... неговите творения дъхат естетически вкус“(9). По-нататък за него се дават биографични данни и се посочват творческите му постижения. Поместен е негов портретскица, рисуван по фотоснимка от Д. Панайотов.

За пръв път списанието представя Стефан Николов Изворски. След кратки биографични данни за него, в които се подчертава, че е бил учител в Шумен, е поместено стихотворението „Книжнина и възпитание“, намерено в неговите ръкописи(10).

В четири броя е публикувана историческата повест „Лясковската обител“, чийто автор е сътрудникът на списанието М. Москов. Заедно с това са отпечатани и редица преводни материали: „Болярин Орша“ от Лермонтов, превод от руски М. Москов; „Жената“ и „Таласъмът зет“ от Уошингтън Ървинг, превод от английски на Д. Панайотов; „Завръщането“, разказ от Ги дьо Мопасан, преведен от френски и др.

На широко обсъждане е поставен въпросът за правописната реформа в българския език. Тук на преден план са материалите „Филологическата разпра“ от П. Иванов, „Правописната реформа в България“ от Д. Панайотов, „История на българските речници“ от Марин Дринов, „Произхождението на речта“ и др.

Историческата тематика, която преобладава в списанието, включва ста-

тии като „Славяните в най-древно и най-ново време“, поместена в четири броя, „Из пътуванията на Бланки по България през 1841 г.“, изследвания на Константин Иречек по българска история; „Богомилството – неговото разпространение и въздействие“ от М. Гястър; материали по етнография на България и най-вече за Македония от Кузман Шапкарев; „Англия и Русия в Източния въпрос“ от Макарти; „Из записките на Панайот Хитов“ (11).

Чрез четката на редактора и учител по рисуване Д. Панайотов (12), списанието отразява и някои страни от Сръбско-българската война 1885 г.: Видинската крепост, пренасяне на ранени и др.

„Утро“ влиза в остър спор с другото шуменско списание – „Ден“ (13) по въпросите на социализма, по-конкретно за пътищата на икономическото развитие на България (14). Задочна полемика води и с други социалистически издания – „Лъч“, „Правдина“ и „Прогрес“ (15).

Разнообразна и пълна е информацията в рубриката „Книжнина“, която присъства във всеки брой. Оттук читателите научават за издадената на български език трагедия на Шекспир „Хамлет“, за т. III на Захари Стояновите „Записки по българските въстания“ от 1892 г., за списания и вестници, в това число за излизащите в Шумен в „Правдина“ и сп. „Ден“, за публикацията на Ив. Кравков от Шумен на тема „Етимологическото употребяване на ж, ъ, ъ, ѳ“ от 1892 г., както и за материала на Тан. Върбанский – учител от Преслав – на тема „Народни песни, записани в с. Преслав в Таврическата губерния в Русия“ през 1894 г.

Специално място е отделено на известни българи, дали своя принос за възраждането и освободението на нашия народ от османско владичество: Васил Априлов, Илю войвода, Захари Княжевски, Добри Чинтулов, Никола Козлев, Алеко Богориди и др. Сред тях са гордостта на Шумен и шуменци – Райко Илиев Блъсков, Сава Илиев Доброплодни, Добри Войников. За всички тях са поместени биографични данни и рисувани по фотоснимки портрети (скици), което навярно се прави за пръв път. Тук е и отзивът за „Кратката биография“ на С. Доброплодни с призив към нашите възрожденци да последват неговия пример. Така Д. Панайотов, чрез своето списание доказва, че България има „своите заслужили мъже“, които народа трябва да познава.

Съвсем естествено към списание „Утро“ могат да бъдат отправени критични бележки, каквито се появяват в тогавашния периодичен печат, някои от които отбелязва и самото „Утро“ (16), но те до голяма степен са субективни и пристрастни и не намаляват приноса на изданието за разпространяване на научно-популярни знания.

Всичко, което е изложено на страниците на списание „Утро“ през 1892–1896 г., днес в една или друга степен е известно на науката и на българската общественост. Но в този период различните клонове на българската наука са в начален период. Списанието става успешна трибуна както за научните постижения, така и за художествена литература, българска и преводна. В този смисъл, заслугите на списанието са големи. То е част от печатното богатство не само на Шумен, но и на Бъл-

гария, дало реален принос за развитието и разпространението на научните и културните потребности на народа и в частност на шуменци в края на XIX век. То е свидетел, документ, че Шумен и Шуменския край винаги е вървял в крак с развитието на народа и държавата, нещо повече – стоял е в неговите челни позиции. По списание „Утро“ може и днес да правим сравнение отишли ли сме достатъчно напред в своето развитие, отговаряме ли на изискването, което Стефан Изворски поставя в споменатото по-горе стихотворение „Книжнина и възпитание“:

*Но слава богу,
Българско мляко
Живей народе,
В нея да сучиш,
Ще те познаят
Да ся съхраниш
Славянский роде
Като славянин
В кой час поемнеш
С име да станеш
Книга да учиш
Европейнин.*

Бележки

1. **Български** периодичен печат 1844–1944. Анотиран библиографски указател. Т. II. С., 1966, с. 443.

2. Давид Панайотов е роден в Търново вероятно през 1862 г. Учител от 1886 г., първостепенен от 1 септ. 1894 г. От 1893 г. преподава рисуване и български език в Общинската и „Нанчова“ девическа гимназия в Шумен. Семеен, с едно дете. Вж : Пръв годишен отчет на Общинската и „Нанчова“ девическа гимназия в гр. Шумен за учебната 1896/97 г. Шумен, 1897; ДА Шумен, ф. 48 К, оп. 1, а.е. 37, л. 53.

3. Утро, 1894, бр. 1–4.

4. **Виденов, А.** Печатница „Спас Попов“ – полиграфическа база на книгоиздаването в Шумен. – Шуменска заря, бр. 20, 17 февр. 1974.

5. Утро, 1894, бр. 2, с. 32.

6. Пак там.

7. Пак там.

8. Утро, 1894, бр. 2, с. 32; бр. 7, 110–112.

9. Утро, 1892, бр. 1, 10–11.

10. Утро, 1892, бр. 2–3, 31–35. В бр. 4–5, 1892 г., с. 69–70, е публикувана още информация за Ст. Изворски от Кръстю Мирски от Варна, братов син на твореца, и едно стихотворение, което е запазено в оригинален ръкопис от съпругата на покойника и също не е публикувано дотогава.

11. Публикуват се за пръв път в „Утро“, 1892, бр. 2–3, 22–23 и бр. 4–5, 62–63. Става въпрос за т.нар. „Фамилиарни забележки“ на П. Хитов, писани след Освобождението. Вж: **Хитов, П.** Как станах хайдутин. Под редакцията на Н. Хайтов. С., 1982.

12. Д. Панайотов е завършил рисуwalно училище във Виена. – ДА Шумен, Ф. 48 К, оп. 1, а.е. 37, л. 53.

13. **Периодичният** печат в Шумен 1844–1944. Библиографски обзор. Предговор, съставителство и бележки Р. Ангелова. Велико Търново, 2003, с. 12.

14. Утро, 1892, бр. 2–3, 30–31; бр. 3–4, 78–80; бр. 7–8, 114–115.

15. Пак там, 1892, бр. 6, с. 94.

16. Утро, 1894, бр. 1, 13–14.

ДОБРИ БИБЛИОТЕЧНИ ПРАКТИКИ

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

На 23 и 24 юни 2004 г. в Свищов се проведе вторият семинар „Добри библиотечни практики“. Семинарът е организиран от Стопанска академия „Д.А. Ценов“ и Българския информационен консорциум. Той беше част от програмата на БИК за организиране на професионални срещи за обмяна на опит и идеи между библиотекари и информационни специалисти от различни библиотеки в страната.

Семинарът беше открит от ректора на СА доц. Павлов, а главният секретар на МОН Д. Танев поздрави участниците. Темата на семинара беше „Промоция на бази данни – маркетинг и обучение“, а в работата му взеха участие представители на университетски библиотеки (към Нов български университет, Американски университет в България, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Аграрен университет – Пловдив, Технически университет, Университет по архитектура, строителство и геодезия и Лесотехнически университет в София, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – В. Търново, Технически университет – Габрово), на Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, на регионалните библиотеки в Благоевград, Русе, Варна, на Столична библиотека, на Колежа по библиотекознание и информационни технологии и на Колежа по телекомуникации и пощи, на агенция ПУЛ-

САР. Това широко представителство до голяма степен предпостави и ползотворната работа на семинара. В първата сесия – „Библиотечни практики“ – участниците се запознаха с резултатите от проекта „Модерен информационен център“ на библиотеката към Нов български университет, с разработваните в Столична библиотека аналитични бази данни, с използваните информационни технологии от Академичната библиотека „Акад. Н. Михов“ на СА „Д. А. Ценов“, насочени към подобряване обслужването на студентите и преподавателите и др. Интерес предизвика и по-теоретичният доклад на М. Гуленова, свързан с принципите на взаимодействие в маркетинг в библиотеките. Втората сесия – „Нови информационни технологии“ – беше посветена на две интересни информационни системи за управление на учебния процес и за интерактивно обучение, създадени и действащи в СА – Свищов. Участниците бяха запознати и с проекта „Коопериран абонамент“ на агенция ПУЛСАР, както и с концепция и приложението на библиотечен уеб-портал, представен от колеги от библиотеката на Американския университет в България.

Презентациите впечатлиха с действително „добри библиотечни практики“, а участието на много млади колеги е окуражаващо за бъдещето на нашата професия.

УЧИЛИЩНАТА БИБЛИОТЕКА НА НФСГ

УЧЕБНИЯТ ПРОЦЕС

В ГОЛЯМА СТЕПЕН СЕ ПРЕНАСЯ В НЕЯ

АСЯ МИТЕВА

И така, ако позволите, аз и негово величество Читателят, започваме да вървим стъпка по стъпка през историческото развитие на една елитна гимназия.

Първото стъпало е далечната 1894 г. – начало на аргументирани и настоятелни предложения от членовете на Софийската търговска индустриална камара за откриване на средно търговско училище в гр. София.

Пренасяме се в 1913-а – първата учебна година за Софийската мъжка търговска гимназия. Започва с 2 паралелки от 108 младежи в сградата на ул. „Сан Стефано“ № 23.

Сега е време да отидем в 1930 г., когато се освещава новата сграда на гимназията в кв. „Лозенец“ на ул. „Розова долина“ № 1.

Следващото стъпало е година по-късно, когато през 1931 г. започва приемът в гимназията и на девойки...

Всъщност стига история. Нея може да я прочетете в Интернет сайта на адрес: www.nfsg.online.bg

Изкачваме няколко стъпала наведнъж и се озоваваме директно в 2004 г.

Намираме се в червената сграда с часовниковата кула. Тя е паметник на културата, архитектурна забележителност в кв. „Лозенец“, съчетала в себе си сигурност и изящество.

Отваряме портата и мигновено се пренасяме в духа на кипящата от живот Национална финансово-стопанска гимназия.

Изкачваме внушаващото достолепие стълбище и се озоваваме на втория етаж, където ни посреща огромна карта на България. Вдясно от нея, в дъното на коридора се намират две компютърни зали и... библиотеката. Именно тук е мястото, където в голяма степен се пренася учебният процес.

На новодошлият правят силно впечатление двата компютъра, единият от които е включен към Интернет. Целта е учениците и учителите да са улеснени максимално в набавянето на материали от различни отрасли на знанието.

Училищната библиотека съхранява богат книжен фонд от над 15 000 тома – художествена, учебно-методическа и специализирана икономическа литература.

Библиотечният фонд може да се ползва не само от ученици и учители от училището, но и от всички, проявяващи интерес; стига да са регистрирани като читатели, т.е. да им е издадена валидна читателска карта с индивидуален номер. Срокът за заемане на книгите е 20 дни с възможност за продължаване, но за това е необходимо чита-

телят лично да донесе книгата в библиотеката след изтичане на срока за заемане.

Някои редки и ценни издания, предимно речници и справочна литература, могат да бъдат ползвани само в библиотеката, а част от семинарните материали се заемат само от учители от НФСГ.

Учениците и учителите от Националната финансово-стопанска гимназия са будни хора с много широки интереси и съм сигурна, че всеки, който е

имал удоволствието да се срещне с тях, ще пожелае и за в бъдеще да бъде редовен гост на тази общност.

Както виждаш, скъпи Читателю, винаги е приятно и полезно да си припомниш нещо интересно, защото в него заедно с удоволствието, при всяко положение, ще откриеш и нещо ново.

И ако ти, скъпи Читателю, искаш да споделиш своя опит от библиотечно-информационните дейности, или дори просто да изкажеш свое мнение – заповядай на e-mail: nfsg_lib@abv.bg

НОВИНИ

В Народната библиотека „Св.Св. Кирил и Методий“ се състоя премиерата на новата книга на литературния критик Стефан Влахов-Мицов „Необесени мисли“. Предговорът е на проф. Любиша Георгиевски – посланик на Република Македония у нас.

Авторът е включил статии по различни значими проблеми на живота в България и света. Достатъчно е да изредим някои от заглавията: „Мафиотизираща се България“, „Между християнството и езическата душевност“, „Мafia на невежеството“ и др. Стефан Влахов-Мицов успява да даде свой отговор на парливи проблеми, които характеризират началото на новия век.

НОВИ СПРАВОЧНИЦИ В НБКМ

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ

БАЛАБАНОВ, Владимир Семенович и др.

Рынок ценных бумаг : Коммерческая азбука / В. С. Балабанов, И. Е. Осокина, А. И. Поволоцкий. - Москва : Финансы и статистика, 1994. - 128 с. ; 22 см

Изд. Рос. акад. предпринима-
тельства.

ISBN 5-279-01276-9

БАСКАКОВА, Маргарита Анатольевна

Толковый юридический словарь бизнесмена : Русско-английский, англо-русский / М. А. Баскакова = Legal dictionary for businessmen : Russ.-Engl., Engl.-Russ. - 6. изд., перераб. и доп. - Москва : Финансы и статистика, 1995. - 640 с. ; 21 см

Изд. Юрид. фирма „Контракт“
Междунар. неправительственного об-
ния „Союз юристов“. - Библиогр. в края
на кн.

ISBN 5-279-01288-2

БЕГУН, Виктория Владимировна и др.

Образование в России : Словарь-
справочник / В. Бегун, Г. Ляйкауф. -
Москва : Флинта и др., 2001. - 112 с. ;
21 см

ISBN 5-89349-344-3

БОГУСЛАВСКИЙ, Владимир Вольфо-
вич и др.

Русь. Рюриковичи : Ил. ист. словарь
/ В. В. Богуславский, В. В. Бурминов. -
Москва : Познавательная книга плюс,
2000. - 655 с. : с ил. ; 21 см. - (Серия
Иллюстрированные словари)

Имената на авт. не отбелязани на
кор. - Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-8321-0050-6

БЫЧКОВ, Алексей Александрович

Энциклопедия языческих богов :
Мифы древних славян / А. А. Бычков. -
Москва : Вече, 2001. - 399 с. : с ил. ;
23 см

ISBN 5-7838-0688-9

ВНУКОВ, Николай Андреевич

Великие путешественники : XII-
XX вв. : Биогр. словарь / Николай
Внуков. - Санкт-Петербург : Азбука,
2000. - 736 с. : с цв. ил., к. ; 29 см

Името на авт. не отбелязано на кор.

ISBN 5-267-00048-5

ЕКОНОМІЧНА енциклопедія : В
3 т. / Ред. рада Б. Д. Гаврилишин -
голова и др. - Київ : Академія, 2000 - .

ISBN 966-580-074-4

Т. 1. А(абандон)-К(концентрація
виробництва) / Редкол. С. В. Мочерний
- відп. ред. и др. - 2000. - 864 с.

ISBN 966-580-077-9

Т. 2. К (концентрація капіталу)-
П (портфельний аналіз) / Редкол. С. В.
Мочерний - відп. ред. и др. - 2001. -
848 с.

ISBN 966-580-101-5

ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ гісторыі
Беларусі : У 6 т. / Рэдкал. Г. П. Пашкоу
- галоуны рэд. и др. - Мінск : Беларус.
энцыкл. ім. Петруся Броўкі, 1993 -
27 см

ISBN 5-85700-073-4

Т. 6. Кн. 1. Пузелі-Усяя. - 2001. - 592
с. : с цв. ил.

ISBN 985-11-0214-8

КОЗЛОВ, О. Ф. и др.

Государственность России : Гос. и церк. учреждения, сословные органы и органы местного самоуправления, единицы адм.-террит., церк. и ведом. деления: конец XV века-февраль 1917 года : Словарь-справочник : Кн. 1 - / Состав. О. Ф. Козлов, В. Ф. Янковая. - Москва : Наука, 1996. ; 23 см

Изд. Федер. арх. служба России. Всеросс. НИИ документоведения и арх. дела.

ISBN 5-02-008744-0

Кн. 3. Л-П / Состав. В. А. Владыкина и др.. - 2001. - 448 с.

ISBN 5-02-008745-9

Кн. 4. Р-Я / Состав. В. А. Владыкина и др.. - 2001. - 472 с.

ISBN 5-02-008746-7

КОНСТИТУЦИОННОЕ право : Словарь / Отв. ред. В. В. Маклаков. - Москва : Юристь, 2001. - 560 с. ; 22 см. - (Interpretationes)

ISBN 5-7975-0384-0

МУССКИЙ, Игорь Анатольевич

Сто великих мыслителей / И. А. Мусский. - Москва : Вече, 2002. - 688 с. : с портр. ; 23 см. - (100 великих)

Името на авт. не отбелязано на кор. - Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-7838-0609-9

ПЛАТОНОВ, Олег Анатольевич

Святая Русь : Энцикл. словарь русской цивилизации / Состав. О. А. Платонов. - Москва : Энцикл. рус. цивилизации, 2000. - 1039 с. : с ил., 1 л. : цв. портр. ; 27 см

Името на авт. не отбелязано на кор. - Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-901364-01-5

ПСИХОАНАЛИТИЧЕСКИЕ термины и понятия : Словарь / Под ред.

Барнесса Э. Мура, Бернарда Д. Файна ; Пер. с англ. А. М. Боковикова и др. ; Под ред. А. М. Боковикова, М. В. Ромашкевича. - Москва : Класс, 2000. - 304 с. ; 22 см. - (Библиотека психологии и психотерапии ; Вып. 79)

Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-86375-023-5

РОССИЯ. Законы и др. п.

Российское законодательство: 1917-2001 : Справочник / Авт.-состав. Р. К. Надеев и др. - 2. изд., доп. - Москва : Радуница, 2001. - 584 с. ; 21 см

ISBN 5-88123-040-X

СВОДНЫЙ каталог сериальных изданий России : 1801-1825 : Т. 1 -. - Санкт-Петербург : Российская нац. библиотека, 1997. - . - ; 27 см

Изд. Российская гос. библиотека. Библиотека РАН и др.

Т. 1. Журналы : А-В. - 1997. - XII, 847 с.

Библиогр. в края на кн. -

ISBN 5-7196-0975-X

Т. 2. Журналы : Г-Ж. - 2000. - VI, 858 с.

ISBN 5-8192-0064-0

СЛОВАРЬ-СПРАВОЧНИК по российскому законодательству / Под ред. Л. Ф. Апт. - Москва : Юристь, 2001. - 910 с. ; 22 см. - (Interpretationes)

ISBN 5-7975-0471-4

СОВЕТСКАЯ археологическая литература : Библиогр. указ. : 1918 -. - Санкт-Петербург : Библиотека РАН, 1959. - . 25 см

Изд. РАН. Инст. истории материальной культуры.

1985-1987 / Состав. Р. Ш. Левина, Л. М. Всевиов. - 1999. - 519 с.

УКРАЇНСЬКА революція і державність: 1917-1920 рр. : Науково-

бібліогр. видання / Редкол. О. С. Онищенко - голова и др. - Київ : Нац. бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2001. - 808 с. ; 25 см

Изд. НАН України.

ISBN 966-02-2105-3

ЧУВАКОВ, Вадим Никитич

Незабытые могилы : Российское зарубежье: некрологи 1917 - : В 6 т. / Состав. В. Н. Чуваков. - Москва : Пашков дом, 1999. - . 30 см

Името на авт. не отбелязано на кор. - Изд. Рос. гос. библиотека. Отд. литературы рус. зарубежья.

Т. 3. И-К. - 2001. - 676 с.

ISBN 5-7510-0195-8

La BANCA e il libro : Catalogo delle pubblicazioni delle aziende e degli Istituti di Credito italiani / A cura di Enrica Schettini Piazza ; Con collab. ed. di Vanni Scheiwiller ; Pres. di Piero Barucci ; Pref. di Umberto Eco. - Roma : Bancaria Editrice, 1991. - . 31 см

Прил. : Banks and books. - 113 p.

Vol. 1. - XXII, 517 p. : col. ill

Vol. 2. - XIV, 517-1011 p. : col. ill

BIBLIOGRAPHIE nationale du Mali : Monographies et periodiques : Retrospectives 1995-1999. - Bamako : Bibl. Nat. du Mali, 2000. - 261 p. ; 21 см

Т. cop.

BRINGMANN, Tobias C.

Handbuch der Diplomatie, 1815-1963 : Auswartige Missionschefts in Deutschland und dt. Missionschefts im Ausland von Metternich bis Adenauer / Tobias C. Bringmann. - Munchen : Saur, 2001. - XLVIII, 506 p. ; 25 см

ISBN 3-598-11431-1

CAPUDER, Majda

Bibliografija publikacij Slovenske Akademije znanosti in umetnosti in Zn-

anstvenoraziskovalnega centra SAZU v letih 1981-1990 / Majda Capuder. - Ljubljana : Sloven. akad. znanosti in umetnosti, 1998. - 400 p. ; 24 см. - (Biblioteka / Slovenska akademija znanosti in umetnosti ; 12)

ISBN 961-6242-23-7

COLUCCIA, Stefania et al.

Terminologisches Worterbuch zum Hochschulwesen Italien-Osterreich : Dt.-ital., ital.-dt. = Dizionario terminologico dell'istruzione superiore Austria-Italia / Stefania Coluccia, Felix Mayer. - Bolzano : Raetia, 2000. - 229 p. ; 24 см

Ed. Accad. Europ. di Bolzano. Prov. Autonom. di Bolzano etc.

ISBN 88-7283-138-5

ENCYCLOPEDIA of contemporary Italian culture / Ed. by Gino Moliterno. - London etc. : Routledge, 2000. - XXIV, 677 p. ; 26 см

Bibliogr. p. 1, 3 etc.

ISBN 0-415-14584-8

ENCYCLOPEDIA of contemporary Spanish culture / Ed. by Eamonn Rogers ; Honorary ass. ed. Valerie Rodgers. - London etc. : Routledge, 1999. - XXII, 591 p. ; 26 см

Bibliogr. p. 1, 3 etc.

ISBN 0-415-13187-1

ETHNIC relations in Eastern Europe : A sel. and annot. bibliogr. / Red. Margit Feischmidt. - Budapest : Open Soc. Inst., c. 2001. - 256 p. ; 24 см. - (LGI books)

Ed. Local Gov. and Publ. Service Reform Initiative.

ISBN 963-005-002-1

EUROPA von A bis Z : Taschenbuch der europ. Integration / Hrsg. Werner Weidenfeld, Wolfgang Wessels. - 7. Aufl. - Bonn : Bundeszentrale fur polit. Bildung, 2000. - 464 p. ; 21 см

ISBN 3-89331-392-3

FLORISOONE, Michel

Dictionnaire des cathedrales de France / Michel Florisoone. - Paris : Larousse, c. 1971. - 256 p. : ill. ; 18 cm. - (Les dictionnaires de l'homme du

XXe siecle ; No 41)

IONITOIU, Cicerone

Victimele terorii comuniste : Arestati, torturati, internitati, ucisi : Dictionar : A - / Cicerone Ionitoiu. - Bucuresti : Masina de scris, 2000 -

ISBN 973-99994-2-5

A-B / Lucrare rev. de Florin Stefanescu. - 2000. - 320 p. : portr. Dictionar C / Lucrare rev. Mihaela Andreiовici, Florin Stefanescu. - 2002. - 296 p. : portr. Dictionar D - E / Lucrare rev. Mihaela Andreiовici. - 2002. - 232 p. : portr.

Dictionar F - G / Lucrare rev. Mihaela Andreiовici. - 2002. - 324 p. : portr.

KDO je kdo za Slovence / Uredil Ivan Kreft. - Ljubljana : Zalozba FAGO, 1991. - 367 p. : portr. ; 24 cm

ISBN 86-7701-002-5

An INTRODUCTORY bibliography for Japanese studies : Vol. 1-. - Tokyo : Japan Found., 1974 - . - ; 24 cm

Vol. 12 Pt. 2. Social sciences : 1996-1997 / Compl. by Toho Gakkai. - 2000. - 307 p.

ISBN 4-87540-040-3

LEAMAN, Oliver

Key concepts in Eastern philosophy / Oliver Leaman. - London etc. :

Routledge, 1999. - 319 p. ; 20 cm. - (Key concepts series)

Bibliogr. p. 288-299.

ISBN 0-415-17363-9

LEICK, Gwendolyn

Who's who in the ancient Near East / Gwendolyn Leick. - London etc. : Routledge, 1999. - XX, 229 p. ; 24 cm. -

(Who's who series)

Bibliogr. p. 203-218.

ISBN 0-415-13230-4

MANEA, Mihai

Mic dictionar de termeni istorici / Mihai Manea. - Bucuresti : All Educational, 1999. - 278 p. ; 21 cm. - (Esential)

Bibliogr. p. 275-278.

ISBN 973-684-130-8

The MODERN encyclopedia of Russian, Soviet and Eurasian history : Vol. 1- / Ed by Joseph L. Wieczynski. - Gulf Breese, Fla. : Acad. Intern. Press, 1976 - . - ; 24 cm

Vol. 60. Index to volumes 11-20 : Estonians - Makar'ev fair. - 2000. - XVII, 262 p.

ISBN 0-87569-181-1

The supplement : Vol. 3- / Ed. by Edward J. Lazzerini. - 2000. - 251 p.

ISBN 0-87569-142-0

MORRIS, Thomas W.

The international dictionary of accounting acronyms / Thomas W. Morris. - Chicago etc. : Glenlake etc., 1998. - VIII, 155 p. ; 24 cm

ISBN 1-888998-47-4

MOURRE, Michel

Le petit Mourre : Dictionnaire de l'histoire / Michel Mourre. - Nouv. ed. - Paris : Larousse, 2001. - VIII, 1288 p., 32 f. : m. ; 25 cm

ISBN 2-03-505169-X

PAGELL, Ruth A. et al.

International business information : How to find it, how to use it / By Ruth A. Pagell, Michael Halperin. - 2. ed. - Chicago, Ill. etc. : Fitzroy Dearborn Publ., 1999. - XVIII, 445 p. ; 29 cm

ISBN 1-57958-093-9

PRESSMAN, Steven

Fifty major economists / Steven

Pressman. - London etc. : Routledge, 1999.
- XI, 207 p. ; 24 см. - (Key concepts)

Bibliogr. p. 3, 7 etc.

ISBN 0-415-13481-1.

Les [TROIS milles] 3000 de l'an 2000 :
3000 references sur la France
contemporaine / Sous la dir. d'Annie
Bethrey. - Paris : Bibl. publique d'inform.,
2000. - 893 p. ; 22 см. - (BPI pratique, ISSN
0246-1595)

ISBN 2-84246-050-2

VLASIE, Mihai

Drumuri spre manastiri : Ghid al
asezarilor monahale din Romania / Mihai
Vlasie. - 5. ed. - Bucuresti : Nemira, 2000.
- 390 p., 5 f. : m. ; 20 см

ISBN 973-569-423-9

ZINKEVIC, Osip et al.

A thousand years of Christianity in
Ukraine : An encyclopedic chronology /
Comp. and ed. by Osyp Zinkewych,
Andrew Sorokowski. - Ellicott City etc. :
Smoloskyp, 1988. - 312 p. : col. ill. ; 29 см

Ed. Nat. Comm. to Commemorate the
Millennium. - Bibliogr. p. 285-287.

ISBN 0-914834-58-4

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ, ЕЗИКОЗНАНИЕ И ИЗКУСТВО

АПОСТОЛОС-КАППАДОНА, Диана

Словарь христианского искусства /
Диана Апостолос-Каппадона ; Пер. с
англ. Анны Ивановой. - Челябинск :
Урал LTD, 2000. - 272 с., 28 л. : цв. ил.
; 25 см

Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-8029-0097-0

БОЛЬШАЯ энциклопедия литера-
турных героев : В 4 т. - Москва : Терра-
Книжный клуб, 2001 - . - ; 23 см

ISBN 5-300-02944-0

Т. 1. А-В : Аарон-Вяйнемейнен. - 367 с.
ISBN 5-300-02942-4

Т. 2. Г-К : Габлер Гедда-Кюре из
Торси. - 432 с.

ISBN 5-273-00088-2

ВЕРШИНИНСКИЙ словарь : Т. 1 - /
Редкол. О. И. Блинова - гл. ред. и др. -
Томск : Томск. унив., 1998 - . - ; 22 см
Т. 2. Г-З. - 1999. - 319 с.

ISBN 5-7511-1072-2

ГРАУДИНА, Людмила Карловна и др.

Грамматическая правильность рус-
ской речи : Стилист. словарь вариан-
тов / Л. К. Граудина, В. А. Ицкович, Л.
П. Катлинская. - 2. изд., испр. и доп. -
Москва : Наука, 2001. - 558 с. ; 22 см

Изд. РАН. Инст. рус. языка им. В. В.
Виноградова. - Библиогр. с. 439-440.

ISBN 5-02-022644-0

ДЯТЛЕВА, Г. В. и др.

Энциклопедия символизма / Авт.-
состав. Г. В. Дятлева, Е. Н. Биркина. -
Москва : Олма-Пресс, 2001. - 320 с. : с
цв. ил. ; 26 см. - (Серия Энциклопедия
живописи)

Имената на авт. взети от библиогр.
каре.

ISBN 5-224-0268-9

ЗВЕЗДЫ Голливуда : Сборник. -
Москва : Терра, 1996. - 440 с. : с портр.
; 23 см

ISBN 5-300-00349-2

МЕЛИКЯН, Вадим Юрьевич

Эмоционально-экспрессивные обо-
роты живой речи : Словарь / В. Ю. Ме-
ликян. - Москва : Флинта и др., 2001. -
240 с. ; 21 см

ISBN 5-89349-300-1

МОКИЕНКО, Валерий Михайлович
и др.

Большой словарь русского жаргона
/ В. М. Мокиенко, Т. Г. Никитина. -

Санкт-Петербург : Норинт, 2000. - 720 с. ; 28 см

Имената на авт. не отбелязани на кор. - Изд. Санкт-Петербург. гос. унив. Межкафедральный словарный кабинет им. проф. Б. А. Ларина.

ISBN 5-7711-0091-9

НОВИКОВ, Юрий А.

Былина и книга : Аналит. указ. зависимых от книги и фальсифицированных былинных текстов / Юрий Новиков. - 2. изд., доп. - Санкт-Петербург : Европ. Дом, 2001. - 223 с. ; 23 см

Изд. РАН. Инст. рус. литературы (Пушкинский Дом) и др. - Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-8015-0112-6

ОСТРОЙ, Ольга Семеновна и др.

Изобразительное и прикладное искусство : Русские справочные издания середина XVIII-конец XX вв. : Аннот. указ. / О. С. Острой, И. Х. Саксонова. - Санкт-Петербург : Дмитрий Буланин, 2002. - 905 с. ; 23 см

Изд. РАН.

ISBN 5-86007-304-6

ПОЛЮГА, Левко Михайлович

Словник антонімів української мови / Л. М. Полюга ; За ред. Л. С. Паламарчука. - 2. вид., доп. і випр. - Київ : Довіра, 2001. - 277 с. ; 18 см. - (Словники України)

Изд. НАН України. Инст. українознавства ім. І. Крип'якевича и др. -

Библиогр. в края на кн.

ISBN 966-507-115-7

РУССКИЕ писатели 20 века : Биограф. словарь / Гл. ред. и состав. П. А.

Николаев. - Москва : Большая Рос. энцикл., 2000. - 808 с., 16 л. : портр. ; 27 см. - (Серия биографических словарей)

ISBN 5-85270-289-7

РУССКИЕ художники. - Москва : Terra-Книжный клуб, 2001. - 383 с., 8 л. : цв. ил. ; 17 см. - (Популярная энциклопедия)

ISBN 5-275-00130-4

СЛОВАРЬ русских народных говоров : Вып. 1 -. - Санкт-Петербург : Наука, 1965 -. - ; 22 см

Изд. РАН. Инст. лингв. исслед.

ISBN 5-02-027894-7

Вып. 35. Реветь-Рящик / Состав. Н. И. Андреева-Васина и др. - 2001. - 360 с.

ISBN 5-02-028476-9

УНИВЕРСАЛЬНЫЙ орфографический словарь русского языка : С прил. глагольно-именных словосочетаний / Под ред. Т. Волковой. - Москва : Вече, 2000. - 704 с. ; 18 см

ISBN 5-7838-0585-8

УНИВЕРСАЛЬНЫЙ фразеологический словарь русского языка / Под ред. Т. Волковой. - Москва : Вече, 2000. - 464 с. ; 19 см

ISBN 5-7838-0648-X

ХЭРОЛЬД, Роберт

Костюмы народов мира : Иллюстрированная энциклопедия / Роберт Хэрольд ; Пер. с англ. Александра Гостева. - Москва : Эксмо-Пресс, 2002. - 240 с. : с цв. ил. ; 27 см

ISBN 5-04-009435-3

A BIBLIOGRAPHY on writing and written language / Ed. by Konrad Ehlich et al ; Comp. by Gabriele Grafen, Carl Werner Wendland ; In collab. with Georg F. Meier, Reinhard Wenk. - Berlin etc. : de Gruyter, 1996 -. - ; 24 см. - (Trends in linguistics. Studies and monographs ; 89)

ISBN 3-11-010158-0

Vol. 1. - XXXVI, 981 p

Vol. 2. - 983-2096 p

Vol. 3. - VIII, 747 p.

ENCYKLOPEDICKY slovník cestiny.
- Praha : Lidové noviny, 2002. - 605 p. ; 24
cm

ISBN 80-7106-484-X

JEANNE, René et al.

Dictionnaire du cinéma universel /
René Jeanne, Charles Ford. - Paris :

Laffont, 1970. - 717 p. ; 24 cm

KACZYŃSKA, Jadwiga

Jan Józef Lipski : Monografia
bibliograficzna / Jadwiga Kaczynska. -

Warszawa : Inst. Badan Lit., 2001. - 104
p. ; 21 cm

ISBN 83-87456-75-6

KAKEHI, Hisao et al.

Dictionary of iconic expressions in
Japanese : A-Z / Hisao Kakehi, Ikuhiro
Tamori, Lawrence Schourup ; With assist.
of Leslie James Emerson. - Berlin etc. : de
Gruyter, 1996. - . - ; 24 cm. - (Trends in
linguistics.

Documentation ; 12)

ISBN 3-11-012810-1

A-J. - XXVIII, 593 p.

K-Z. - 593-1431 p.

PATIN, Thomas et al.

Artwords : A glossary of contemporary
art theory / Thomas Patin, Jennifer McLer-
ran. - London etc. : Fitzroy Dearborn, 1997.
- XIV, 155 p. ; 24 cm

Bibliogr. p. 143-149.

ISBN 1-884964-91-5

PORUMB, Marius

Dictionar de pictura veche
Romaneasca din Transilvania : sec. XIII-
XVIII / Marius Porumb. - Bucuresti :
Acad. Romana, 1998. - 468 p., 8 f. : col. ill.
; 31 cm

Bibliogr. p. 462-468.

ISBN 973-27-0572-8

REPertoire des sigles et acronymes

en usage dans la francophonie. - 7. ed. -
Ottawa : Banque intern. d'inform. sur les
Etats francophones, 2001. - 363 p. ; 28 cm
ISBN 2-921420-57-0

SLOVNÍK českých literárních časopisu,
periodických literárních sborníků a
almanachu 1945-2000 / Redigováł
Blahoslav Dokoupil. - Brno : Host etc, 2002.
- XVI, 335 p. ; 23 cm

ISBN 80-7294-041-4

SŁOWNIK polszczyzny XVI wieku : T.
1- / Red. naczelny Maria Renata
Mayenowa. - Wrocław : Ossolineum,
1966. - . - ; 30 cm

Ed. PAN. Inst. Badan Lit.

ISBN 83-04-00477-1

T. 29. Potylicy - Pozzon / Red. t.
Krystyna Wilczewska, Lucyna
Woronzakowa. - Warszawa : Inst. Badan
Lit. 2001. - 491 p. ; suppl.

ISBN 83-87456-83-7

WHO'S who in twentieth-century world
poetry / Ed. by Mark Willhardt, Alan
Michael Parker ; With forew. by Andrew
Motion. - London etc. : Routledge, 2000. -
XII, 356 p. ; 24 cm. - (Who's who series)

ISBN 0-415-16355-2

МЕДИЦИНА, СЕЛСКО СТОПАНСТВО И СПОРТ

ГАЛЬПЕРИНА, И. Г. и др.

Иван Петрович Павлов : Жизнь и
научная деятельность : Биобиблиогр.
указ. публикаций трудов И. П. Павло-
ва и литература о его жизни и дея-
тельности / Состав. И. Г. Гальперина,
Т. Е. Ксензова. - Москва : Пашков дом,
2000. - 171 с. ; 22 см

Имената на авт. взети от гръба на
загл. с. - Изд. Рос. гос. библиотека.

ISBN 5-7510-0184-2

BOSNEV, Ivan Hristov

L'altro libro della Radiologia :
Dizionario biomedico con note storiche e
bibliografiche : Ital.-ingl.-ted. / Ivan
Bosnev. - Rastignano : Timeo, 1997. - 437
p. : ill. ; 28 cm. - (Bosnev's dictionaries)

ISBN 88-86891-02-4

ЕСТЕСТВЕНИ НАУКИ
И ТЕХНИКА

ADAM, Christoph et al.

Hydrogeologisches Worterbuch /
Christoph Adam, Walter Glasser,
Bernward Holting. - Stuttgart etc. :
Thieme, 2000. - 311 p. ; 23 cm

Bibliogr. p. 310-311.

ISBN 3-13-118271-7

DICTIONAR explicativ pentru
stiintele exacte : 1- . - Bucuresti : Acad.
Romane etc, 1999 - . - ; 24 cm. -
(Electrotehnica)

Ed. Acad. Romana. Comisia de
Terminologie pentru Stiintele Exacte.

ISBN 973-27-0747-X

1. Detectarea si masurarea radiatiilor
ionizante. - 1999. - X, 165 p.

ISBN 973-27-0748-8

ENCYCLOPEDIA of chemical
processing and design : Vol. 1- / Ed. John
J. McKetta, Rayford G. Anthony. - New
York etc. : Dekker, 1976 - . - ; 27 cm

До т. 15 под редна дума MacKetta,
John J.

Vol. 69. Suppl. 1. - 2002. - XII, 262 p. :
ill.,

Bibliogr. p. 32, 47 etc. -

ISBN 0-8247-2621-9

VOLLNHALS, Otto

Multilingual dictionary of IT security
: English-German-French-Spanish-Italian
/ Otto Vollnhals. - Munchen : Saur, 1999.
- 388 p. ; 22 cm

ISBN 3-598-11403-6

СПРАВОЧНИЦИ

С ОБЩ ХАРАКТЕР

ХТО е хто в Україні. - Київ : K.I.C.,
2000. - VIII, 569 с. ; 29 см

Изд. Київ. наукове товариство ім.
Петра Могили.

ISBN 966-7048-25-X

Редактор

Елха Денева

НОВИНИ

На 12 май т.г. Общинската читалищна библиотека в Самоков тържествено отбеляза Деня на славянската писменост и култура. С кратко слово главният библиотекар Албена Ихтиманска поздрави колегите си и им пожела да работят със същия ентузиазъм и любов за превръщане на библиотеката в съвременен културно-информационен център.

Поздравително слово поднесе и кметът на Община Самоков г-н Ангел Николов. Той отбеляза, че самоковската библиотека трябва да се гордее с миналото си. Местният ТВ канал „Рила“ засне подробен репортаж от тържеството, което завърши с изискан коктейл.

Седмица преди това бе открита изложба „Самоковската библиотека през годините“. Можеха да се видят инвентарни книги – от Освобождението насам. Показани бяха и многобройните национални отличия, с които е удостоявана библиотеката. Предизвикаха интерес снимки на изтъкнати творци, гостували на самоковските читатели – Валери Петров, Стефан Дичев, Блага Димитрова, Станка Пенчева, Генчо Стоев, Дончо Цончев и др.

А на 17 май Общинската читалищна библиотека бе домакин на среща на софийски журналисти с техни колеги от местното журналистическо дружество. Тя бе посветена на 110-годишнина от основаването на СБЖ и на 160-годишнината от излизането на първото българско списание „Любословие“, чийто редактор и издател е самоковецът Константин Фотинов.

Василка Фингарска